Public Disclosure Authorized

Public Disclosure Authorized

SFG1631

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI

Məcburi Köçkünlərin Sosial İnkişaf Fondu (MKSİF)

ƏTRAF MÜHITIN İDARƏEDILMƏ PLANININ ÇƏRÇIVƏ SƏNƏDI

Bakı 2015

QISALTMALAR

MKYŞGİL	Məcburi Köçkünlərin Yaşayış Şəraiti və Gəlir İmkanları Layihəsi
MKSİF	Məcburi Köçkünlərin Sosial İnkişaf Fondu
MB	Maliyyə Vasitəçisi
TTNDA	Fövqəladə Hallar Nazirliyinin Təhlükəsizliyə Nəzarət Dövlət Agentliyi
ƏMTAMP	Ətraf Mühitə Təsirin Azadılması və Monitorinq Planı
ƏMİP	Ətraf Mühitin İdarəedilməsi Planının Çərçivə Sənədi
EB	Ekoloji Baxış
MEQ	Məhdud Ekoloji Qiymətləndirmə
ƏMTQ	Ətraf mühitə Təsirin Qiymətləndirilməsi
BYİB	Beynəlxalq Yenidənqurma və İnkişaf Bankı
BİA	Beynəlxalq İnkişaf Assosiasiyası
QHT	Qeyri-Hökumət Təşkilatı

MÜNDƏRİCAT

ÜMUMİ MƏLUMAT

Ətraf mühitin qiymətləndirilməsi

A. BYİB Təhlükəsizlik Siyasəti
B. Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi
B.1. Ekoloji qanunvericilik və qaydalar
B.2. Tikinti normaları və qaydaları
C. Mikrolayihələrin ətraf mühitə potensial təsiri
D. İnstitusional mexanizmlər
E. Ekoloji Qiymətləndirmənin icra mərhələləri

Ekoloji Qiymətləndirməyə əlavələr

Əlavə 1. Ətraf mühit üzrə məlumat vərəqəsi
Əlavə 2(a). Ətraf mühitə təsir kateqoriyasının seçimi üzrə ümumi nəzarət cədvəli
Əlavə 2(b). Ətraf mühitə təsir dərəcəsi üzrə seçim vərəqəsi
Əlavə 3. Ekoloji Baxış (EB) üzrə nəzarət vərəqəsi
Əlavə 4. Məhdud Ekoloji Qiymətləndirmə (MEQ) üzrə nümunə forması (*içməli su)*
Əlavə 5. Ətraf mühitin idarədilməsi (ƏMİP) forması

A. Təsirlərin zəiflədilməsi planı

B. Monitorinq planı

Əlavə 6. Mikrolayihələrin nəzarət vərəqəsi
Əlavə 6.1. Nəzarət vərəqəsi: Səhiyyə obyektləri
Əlavə 6.2. Nəzarət vərəqəsi: Təhsil müəssisələri/İcma mərkəzləri
Əlavə 6.3. Nəzarət vərəqəsi: Su təchizatı
Əlavə 6.4. Nəzarət vərəqəsi: Kənd və rayon yolları
Əlavə 6.5. Nəzarət vərəqəsi: Kanalizasiya və drenaj sistemləri
Əlavə 6.6. Sənətkarlıq fəaliyyəti
Əlavə 6.7. Kənd təsərrüfatı fəaliyyəti
Əlavə 6.8. Maldarlıq fəaliyyəti
Əlavə 6.9 İstirahət və əyləncə məkanları
Əlavə 6.10. Kiçik sənaye məhsullarının istehsalı
Əlavə 7. İş həcmlərinin cədvəli üzrə nümunə (*MKSİF-in podratçı təşkilatla bağladığı müqavilənin ayrılmaz hissəsidir*)
Əlavə 8. ƏMİP üzrə konsultasiyaların xülasəsi

ÜMUMİ MƏLUMAT

Məcburi Köşkünlərin Yaşayış Şəraiti və Gəlir İmkanlarının Dəstəklənməsi Layihəsi (MKYŞGİDL) əsasən bərpa xarakteri daşıyan işləri əhatə etdiyi üçün mühüm ekoloji məsələlərin qaldırılması gözlənilmir. Lakin infrastruktur mikrolayihələrin identifikasiya və qiymətləndirmə mərhələsində ekoloji təsirlərə baxılması, ekologiyaya təsirlər üçün seçim mexanizmi və onların zəiflədilməsi üzrə planların hazırlanması və ekoloji inkişafın monitorinqi lazımdır.

Bu Ətraf Mühitin İdarəedilmə Planı MKYŞGİDL üzrə maliyyələşəcək mikrolayihələrin ekoloji məsələlərinin həlli üçün çərçivə sənədidir.

Ətraf Mühitin İdarəedilməsi Planı (ƏMİP) 2004-cü ildə Məcburi Köçkünlərin İqtisadi İnkişafına Yardım Layihəsi üçün tərtib edilmiş Ətraf Mühitin İdarəedilmə Planının Çərçivə Sənədi əsasında hazırlanmışdır. Ətraf Mühitin İdarəedilməsi Planı 2011-ci ildə Dünya Bankı tərəfindən maliyyələşdirilən Məcburi Köçkünlərin Yaşayış Şəraiti və Gəlir İmkanlarının Dəstəklənməsi layihəsi üçün hazırlanmışdır və 2015-ci ildə Əlavə Maliyyələşmə layihəsi üçün yenillənmişdir.

Əlavə Maliyyələşmə Layihəsinin əsas məqsədi kiçik həcmli infrastruktur layihələri və mikro-kredit proqramlarının həyata keçirilməsindən ibarətdir.

MKYŞGİD layihəsi 3 komponentdən ibarətdir:

(i) ***məcburi köçkün icmaları tərəfindən prioritet kimi müəyyən edilmiş tələbatdan irəli gələn kiçik miqyaslı xidmət və infrastruktur mikrolayihələrinin maliyyələşdirilməsi;***

Bu komponentə sosial (*tibb məntəqələri, uşaq bağçaları, məktəblər, icma mərkəzləri)*, iqtisadi *(çınqıllı yollar, su və elektrik təchizatı şəbəkələri)* infrastrukturların, sanitariya obyektlərinin bərpası ilə bağlı mikrolayihələrin maliyyələşdirilməsi daxildir.

(ii) ***məcburi köçkünlərin kompakt halda məskunlaşdıqları ərazilərin bərpası;***

(iii) ***bacarıqlar, icmanın səfərbərliyinə sərmayə qoyulması və məcburi köçkünlərin müstəqil qazanc əldə etmək qabiliyyətlərini artıracaq fəaliyyətlərin maliyyələşdirilməsi;***

Ekoloji təsirlər yalnız birinci və ikinci komponentlər, yəni infrastruktur mikrolayihələr və mikrokreditlər ilə əlaqədar gözlənilir.

Layihə ərazisi. Layihə Azərbaycanın ərazisində məskunlaşmış və əsasən 100-dən 1000-dək əhalisi olan məcburi köçkün icmalarını məqsəd kimi götürəcəkdir. Üç il ərzində cəmi təqribən 200 infrastruktur mikrolayihə icra ediləcəkdir.

EKOLOJİ QİYMƏTLƏNDİRMƏ

A. BYİB Təhlükəsizlik siyasəti

Dünya Bankı Bankın maliyyələşdirilməsi üçün təklif edilən layihələrin Ekoloji Qiymətləndirilməsini (EQ) tələb edir ki, onların ekoloji cəhətdən etibarlı və dayanıqlı olmasının təmin edilməsinə kömək etsin və bununla da qərar çıxarmanı təkmilləşdirsin (OP 4.01. Yanvar 1999).

Ekoloji Qiymətləndirmə elə bir prosesdir ki, onun həcmi, dərinliyi və təhlil tipi təklif olunan layihənin potensial ekoloji təsiri, təbiəti və həcmindən asılıdır. EQ - layihənin potensial ekoloji risklərini və onun əhatə etdiyi ərazilərə təsirini qiymətləndirir; layihənin alternativlərini yoxlayır; layihənin seçiminin, yerinin, planlaşdırılmasının, dizaynının və icrasının inkişaf

etdirilməsi yollarını, layihənin icrası boyu zərərli ekoloji təsirləri minimumlaşdıraraq, zəiflədərək və ya kompensasiya edərək və müsbət təsirləri möhkəmləndirərək müəyyənləşdirir. Bank zəiflədiyi və ya kompensasiyaedici tədbirlərdən daha çox, mümkün olan halda, profilaktik tədbirlərə üstünlük verir.

EQ – təbii ətraf mühiti; insan sağlamlığı və təhlükəsizliyini; sosial aspektləri (*məcburi köçürmələr, yerli adamlar və mədəni irs obyektləri)*; və trans-sərhəd və qlobal ekoloji aspektləri nəzərə alır. O, eyni zamanda layihə və ölkə vəziyyətində dəyişənləri; ölkə üzrə ekoloji tədqiqatların nəticələrini; yerli ekoloji tədbirlər planlarını; ölkənin ümumi siyasi çərçivəsini; yerli qanunvericiliyi; ekoloji və sosial aspektlərə aid institusional imkanları; və ölkənin müvafiq beynəlxalq müqavilələr və razılaşmalar üzrə layihənin fəaliyyətlərinə aid öhdəliklərini də nəzərə alır. Dünya Bankı, ET zamanı müəyyən edildiyi kimi, belə ölkə öhdəliklərinə əks olan layihə fəaliyyətlərini maliyyələşdirmir.

MKİİYL üzrə EQ prosesinin əhatə dairəsi və dərinliyi təklif olunan mikrolayihələrin spesifik xüsusiyyətləri nəzərə alınaraq müəyyənləşdirilir. MKİİYL üzrə maliyyələşdirilən icma infrastruktur mikrolayihələrinin, bir qayda olaraq, tam-həcmli Ətraf Mühitə Təsirin Qiymətləndirilməsi prosesinə təkan verməyəcəyi gözlənilir. EQ – potensial icma əsaslı mikrolayihələrin identifikasiyası, qiymətləndirilməsi, icrası və monitorinqi prosesin ayrılmaz hissəsidir.

EQ prosesi zamanı nəzərə alınacaq əsas məsələlərə aşağıdakılar daxildir:

- Azərbaycanda mövcud olan ekoloji-normativ aktlarla uyğunluq;
- sosial təhlil ilə əlaqələr;
- alternativlərin təhlili;
- ictimai iştirak və təsiri olacaq adamlarla və təşkilatlarla məsləhətləşmələr;
- informasiya yayımı.

B. Azərbaycanın Respublikasının qanunvericiliyi

B.1. Ekoloji qanunvericilik və qaydalar

Layihə üzrə aparılan fəaliyyətlər Azərbaycanın cari qanunlarına və qaydalarına uyğun gələcəkdir. Ümumiyyətlə, mikrolayihələr və mikrokreditlər ətraf mühitin pisləşməsinə gətirib çıxarmayacaqdır.
Azərbaycanda ətraf mühitin qorunması – «Ətraf mühitin mühafizəsi haqqında» Qanunla (1999) tənzimlənir. Qanun ətraf mühitin qorunması üzrə dövlətin, ictimai assosiasiyaların və vətəndaşların hüquq və vəzifələrini müəyyənləşdirir. O, Ətraf Mühitə Təsirin Qiymətləndirilməsinin hazırlanması üçün tələb olunanları, ekoloji keyfiyyət standartlarını, ekologiyaya təsir edən fəaliyyətlərə icazə verilməsi üçün tələb olunanları, ekoloji çirklənmənin profilaktikası və azaldılması, ekoloji monitorinq və nəzarəti, qanun pozucuları üzərinə qoyulan sanksiyaları və ictimaiyyətin rolunu müəyyənləşdirir. Sanitar-epidemioloji təminat, torpaq islahatı, enerji, səhiyyə, su, meşələr, kadastr və torpaqdan istifadə, sənaye və ev tullantıları, fauna, balıq yetişdirmə, ekoloji təhlükəsizlik, su təchizatı və kanalizasiya, atmosferin qorunması və xüsusi qorunan ərazilər kimi spesifik məsələləri tənzimləyən digər qanunlar 1992-ci ildə qəbul edilmişdir. Buna əlavə olaraq, Nazirlər Kabinetinin çoxsaylı qərarları verilmişdir ki, ekoloji qanunvericiliyin və müvafiq Prezident fərman və sərəncamlarının məğzinin şərh edilməsinə kömək edilsin.
"Ətraf mühitin mühafizəsi haqqında" Qanunun 42-ci maddəsinə əsasən, Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi – yeni investisiya layihəsinə başlamamışdan əvvəl layihəni hazırlayanlar tərəfindən işə götürülən müstəqil ekspertlərin hazırladığı Ətraf Mühitə Təsirin Qiymətləndirilməsi ərizəsinin və sənədləşmənin yoxlanılması üçün səlahiyyətli orqandır.
Ətraf Mühitə Təsirin Qiymətləndirilməsi üçün hüquqi baza yaradan digər əsas qanunlar «Ekoloji təhlükəsizlik haqqında» Qanun (1999) və Azərbaycanda Ətraf Mühitə Təsirin Qiymətləndirilməsi prosesi haqqında Əsasnamədir (1996). ƏMTQ üzrə ərizə Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinin baş ofisinə və ya yerli ofisə təqdim edilə bilər. ƏMTQ müraciətinə baxılma prosesində Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi aşağıdakı kriteriyaları qiymətləndirir:

- təklif olunan layihə yeni texnologiyaları nəzərdə tuturmu;
- təklif olunan proseslər və ya texnologiyaların mürəkkəbliyi və həcmi;
- gözlənilən ekoloji nəticələr;
- təklif olunan layihə yerli əhali üçün əhəmiyyətli dəyişikliklər yaradacaqmı; və
- təklifə ictimai rəy.

B.2. Tikinti normaları və qaydaları

Azərbaycanda mühəndis-axtarış, layihə və tikinti üzrə normalar və qaydalar Fövqəladə Hallar Nazirliyinin Tikintidə Təhlükəsizliyə Nəzarət Dövlət Agentliyi tərəfindən idarə edilir. Tikintidə Təhlükəsizliyə Nəzarət Dövlət Agentliyi tərəfindən həyata keçirilən nəzarət tədbirlərin aparılması qaydaları Nazirlər Kabineti tərəfindən (2003 il) təsdiq edilmişdir. Tikintidə Təhlükəsizliyə Nəzarət Dövlət Agentliyinin qaydalarına əsasən bütün tikinti işləri ekoloji tələblər nəzərə alınmaqla aparılmalıdır. Mövcud tikinti qaydalarına əsasən tikinti və yaxud təmir işləri yalnız təsdiq edilmiş layihə (*dizayn*) sənədləri əsasında aparıla bilər. Tikintidə Təhlükəsizliyə Nəzarət Dövlət Agentliyi mühəndis-axtarış və layihə işlərinin aparılması üçün xüsusi lisenziyalar verir (*tikinti işləri üçün lisenziya tələb olunmur*).
MKSİF infrastruktur mikrolayihələrin dəqiq qiymətləndirilməsi (*dizayn*) üçün yalnız Tikintidə Təhlükəsizliyə Nəzarət Dövlət Agentliyi dan lisenziya almış konsultant təşkilatları jəlb edəjəkdir. Konsultant təşkilatlar mikrolayihələrin dəqiq qiymətləndirilməsi zamanı mikrolayihənin bütün aspektlərini (*və o cümlədən ekoloji aspektini*) qiymətləndirməlidir və hazırladığı layihə (*dizayn*) sənədlərini bütün əlaqədar təşkilatlarla razılaşdırmalıdır. Konsultant

mikrolayihə üzrə hazırladığı hesabatda ətraf mühitlə bağlı bölmə hazırlamalıdır və burada ətraf mühitə təsir edən mənfi amilləri aradan qaldırmaq üzrə lazım olan tədbirləri göstərməlidir.
Bərpa xarakterli kiçik miqyaslı infrastruktur mikrolayihələrin ətraf mühitə təsiri nisbətən az olduğu üçün bu mikrolayihələr üzrə hazırlanmış layihə-tender sənədləri icma və yerli istismar təşkilatları ilə razılaşdırılması kifayət sayılır. Yeni tikinti ilə bağlı mikrolayihələr ekologiya, yanğın mühafizəsi və digər əlaqədar orqanları ilə razılaşdırılır.

C. Mİkrolayihələrin potensial ekoloji təsirləri

İnfrastruktur mikrolayihələr

Hər bir təsir üçün qəbul oluna biləcək zəiflədici tədbirlər hər bir mikrolayihə növü üzrə əlavələrdə təfərrüatlı verilmiş və aşağıda ümumiləşdirilmişdir. Lakin, təsirlərin dərəcəsi və həcmi öz növləri və həcmlərinə görə fərqlənəcəyinə görə, zəiflədici tədbirlər də dəyişə bilər. Konkret fəaliyyətlər üzrə nəzarət vərəqələri 6.1-6.10 əlavələrində verilmişdir və forma mikro-layihə icraçısı tərəfindən doldurulmalıdır.

i. İnfrastruktur mikro-layihələri

MKYŞGİD layihəsi çəçivəsində həyata keçirilən mikro-layihələrə üzrə infrastruktur mikrolayihələrə tibb məntəqələri, uşaq bağçaları, məktəblər, icma mərkəzləri, kənd *(çınqıl örtüklü)* yolları, su və elektrik təchizatı, kanalizasiya və drenaj şəbəkələri və məcburi köçkünlərin müvəqqəti məskunlaşdıqları yataqxanalar və ictimai yaşayış binalarının bərpası daxildir.

Tikinti və Ümumi Təsirlər. Ümumiyyətlə, hər bir mikrolayihənin tikintisi üçün ekoloji məsələlərə – ictimaiyyət və tikinti işçilərinin sağlamlığına təhlükə, səs-küy, havanın keyfiyyətini korlayan tozun yaranması, torpaq və/ya suyun neft və mazutdan çirklənməsi, tullantı materialları, yerüstü axınlar və s.; qrunt torpaqların ekskavatorla qazılması və digər artıq materialların torpağa basdırılması, ekoloji cəhətdən həssas sahələrdə risklər, flora və faunanın məhvi riski və s. kimi bir və ya bir neçə ekoloji təsirlər daxil olacaqdır.
Hər bir mikrolayihənin icra müddətinin əsasən 4 aydan çox olmaması gözlənildiyinə görə və işlərin eyni zamanda hər bir sahədə ola bilməyəcəyinə görə, benefisiarlar təsirlərin bəzilərini yalnız qısa müddətdə hiss edə bilərlər. Lakin, bəzi təsirlər eyni zamanda uzun müddətli ola bilər, məsələn, səs-küy, ekoloji cəhətdən həssas sahələrə təsirlər və s. Bu təsirlər/risklər, aşağıda və müvafiq əlavələrdə təklif edildiyi kimi, hər bir mikrolayihələrdə spesifik tədbirlər vasitəsilə zəiflədilə bilər.
MKSİF-in əvvəlki Azad Olunmuş Ərazilərin Bərpası layihəsi çərçivəsində icra etdiyi infrastruktur mikrolayihələrin əksəriyyəti (*təqribən 75%*) bərpa xarakterli olmuşdur. Hazırda MKSİF-də rəsmi qeydiyyata alınmamış məcburi köçkünlərin təqdim etdiyi 200-dən artıq mikrolayihə vardır. Məcburi köçkün icmalarının prioritet problemlərinin həlli ilə bağlı olan bu siyahının təhlili göstərir ki, təqdim edilmiş icma infrastruktur mikrolayihələrin 90%-ə qədəri bərpa xarakteri daşıyır. Bu mikrolayihələrin ətraf mühitə təsiri minimal olması gözlənilir.
Sosial obyektər: tibb müəssisələri, uşaq bağçaları və məktəblər, icma mərkəzləri. Tibb müəssisələri ilə bağlı mikrolayihələrdən ambulator müalicə üsulla işləyən tibb obyektlərin reabilitasiyasına üstünlük veriləcəkdir. Məcburi köçkünlər tərəfindən məktəblərə dair təqdim edilən mikrolayihələrdən üstünlük əsasən sadələşdirilmiş məktəb (*sinif otaqları və müəllimlər otağından ibarət*) layihələrinə veriləcəkdir. Sosial obyektlərlə bağlı binalar əsasən kiçik həcmli olacaqdır və belə binaların təmir-bərpası və yaxud tikintisi ilə əlaqədar təsirlər də kiçik olacaqdır. Bu mikrolayihələrlə bağlı əsas problem yığılmış tullantıların kənarlaşdırılmasından ibarət olacaqdır. Xüsusilə vacibdir ki, tibb məntəqələrində yığılan tullantılar məsələsinə

mikrolayihənin dəqiq qiymətləndirilməsi (*dizaynı*) vaxtı diqqət yetirilsin və icra vaxtı monitorinq aparılsın. Əlavə 6.1. və 6.2.-də onların təsirinin zəiflədilməsi üçün istifadə edilə biləcək ən tipik tədbirlərin və təsirlərin icmalı verilmişdir.

Su təchizatı şəbəkəsi. Məcburi köçkünlər tərəfindən su təchizat şəbəkələrinə dair təqdim edilən mikrolayihələr lokal əhəmiyyətli şəbəkələr bağlıdır. Su təchizatı şəbəkələrinin təmir-bərpası və yaxud tikintisi ilə əlaqədar təsirlərə ehtiyatların rasional surətdə idarə edilməsi daxildir ki, həddən artıq çox istifadə ilə əlaqəli ekologiyaya mənfi təsirlər olmasın və təchizatın sonrakı istifadəsi zamanı çirklənməni aradan qaldırsın. Cədvəl 6.3.-də bir çox tipik təsirlərin və onları zəiflətmək üçün istifadə edilə biləcək tədbirlərin icmalı verilmişdir.
Kənd və yaxud rayon yolları. MKSİF yalnız lokal və icma xarakteri daşıyan çınqıl örtüklü yollarla bağlı mikrolayihələrlə məşğul olacaqdır. Yolların təmir-bərpası və yaxud tikintisi ilə əlaqədar təsirlərə, ümumiyyətlə, səs-küy, havanın keyfiyyətinə təsir və digər belə narahatlıqlar, avtomobil və piyadaların təhlükəsizliyi, drenacla təmin edilməsi və torpaq sürüşməsinin qarşısının alınması üçün istinad divarları və s. kimi digər yardımçı infrastrukturun təminatı daxildir. Əlavə 6.4.-də onları zəiflətmək üçün istifadə edilə biləcək ən tipik təsirləri və tədbirlərin icmalı verilmişdir.
Kanalizasiya və drenaj. Kənd yerlərində kanalizasiya üzrə mikrolayihələr əsasən lokal kanalizasiya şəbəkələrinin reabilitasiyasına xidmət edəcəkdir, şəhər ərazilərində isə mərkəzləşdirilmiş kanalizasiya şəbəkələrinin bir hissəsinin bərpası ilə bağlı olacaqdır. Drenaj üzrə mikrolayihələr əsasən açıq tipli drenaj şəbəkələrinə aid olacaqdır. Kanalizasiya və drenajın təmir-bərpası və yaxud tikintisi ilə əlaqədar təsirlər və onları zəiflətmək üçün istifadə edilə biləcək tədbirlər və ən tipik təsirlərin icmalı Əlavə 6.5-də verilmişdir.

ii. Gənclər üçün kiçik biznes fəaliyyəti

MKİİYL üzrə gənclər üçün kiçik biznes fəaliyyətlərinə sənətkarlıq, xidmət və kənd təsərrüfatı sahəsində və digər fəaliyyətlər daxil olacaqdır. Məcburi köçkünlərin məskunlaşdığı ərazilərdə yaşayış və fəaliyyətinin spesifikasını nəzərə alsaq bəzi açağıdakı təsirləri qeyd edə bilərik.
Hər bir təsir üçün qəbul oluna biləcək zəiflədici tədbirlər hər bir fəaliyyət növü üçün əlavələrdə təfərrüatlı verilmiş və aşağıda ümumiləşdirilmişdir. Lakin, təsirlərin dərəcəsi və həcmi öz növləri və həcmlərinə görə fərqlənəcəyinə görə, zəiflədici tədbirlər də dəyişə bilər.
Sənətkarlıq. Ümumiyyətlə, hər bir sənətkarlıq növü üçün ekoloji məsələlərə – ictimaiyyət və sənətkarlıq emalatxanasında təmir və layhələr həyata keçirilərkən şəxsin özünün və ya işçilərin sağlamlığına təhlükə, səs-küy, havanın keyfiyyətini korlayan tozun yaranması, torpaq və/ya suyun neft və mazutdan çirklənməsi, tullantı materialları, yerüstü axınlar və s. kimi bir və ya bir neçə ekoloji təsirlər daxil olacaqdır.
Hər bir kiçik biznes fəaliyyətinin dəstəklənməsi layihəsinin icra müddətinin əsasən 4 aydan çox olmaması gözlənildiyinə görə və işlərin eyni zamanda hər bir sahədə ola bilməyəcəyinə görə, benefisiarlar təsirlərin bəzilərini yalnız qısa müddətdə hiss edə bilərlər. Lakin, bəzi təsirlər eyni zamanda uzun müddətli ola bilər, məsələn, səs-küy, ekoloji cəhətdən həssas sahələrə təsirlər və s. Bu təsirlər/risklər, aşağıda və müvafiq əlavələrdə təklif edildiyi kimi, hər bir fəaliyyətlər üzrə spesifik tədbirlər vasitəsilə zəiflədilə bilər. Təsirlər və onları zəiflətmək üçün istifadə edilə biləcək tədbirlər və ən tipik təsirlərin icmalı Əlavə 6.6-də verilmişdir.
Kənd təsərrüfatı fəaliyyətləri. Gənclərin fəaliyyətinin əsas sahələri kənd təsərrüfatı işləri ilə bağlı ola bilər. Kənd təsərrüfatı işləri zamanı torpağın eroziyası, deqradasiyası, şoranlaşması, torpaqların münbit qatının məhv edilməsi, gübrələrdən və zərərvericilərə qarşı kimyəvi mübarizə vasitələrindən istifadə zamanı təhlükəsizlik qaydalarının pozulması və ifrat istifadə, kənd təsərrüfatı tullantıları ilə ətraf mühitin çirklənməsi kimi bir və ya bir neçə təsirlər olacaqdır. Kənd təsərrüfatı işləri ilə əlaqədar təsirlər və onları zəiflətmək üçün istifadə edilə biləcək tədbirlər və ən tipik təsirlərin icmalı Əlavə 6.7-də verilmişdir. Fəaliyyətlərin qısa müddətdə

həyata keçirilməsinə baxmayaraq, bəzi təsirlər, (məsələn torpaq sürüşmələri, şoranlaşma, torpaqların deqradasiyası, bərk məişət tullantıları ilə çirklənmə) uzun müddətli ola bilər.

Heyvandarlıq: Fermalarda mal-qara sayının çox olması ətraf mühitə ciddi təsir göstərir. Məsələn, heyvanların içməsi, otlaq sahələrin suvarılması və heyvanların təmizlənməsi kimi müxtəlif işlər üçün su tələb olunur. Mal-qaranın su mənbələrindən nəzarətsiz istifadəsi suyun keyfiyyətinə mənfi təsir göstərə bilər, belə ki, heyvanlar insanların da istifadə etdiyi suyu çirkləndirərək orada zərərli bakteriyaların toplanmasına səbəb ola bilərlər. Su, torpaq və havanın kənd təsərrüfatında istifadə olunan kimyəvi tullantılar və peyin səbəbindən çirklənməsi kimi təsirlər və bu təsirlərin azaldılması tədbirləri, o cümlədən ən səciyyəvi təsirlər Əlavə 6.8-də qeyd olunmuşdur.

Istirahət və əyləncə məkanları dedikdə kafe, kompüter mərkəzləri, foto və video sttudiyalar nəzərdə tutulur. Bu obyektlər tullantı sularını birbaşa təmiz suya axıtdıqları zamanı ətraf mühitə təsir göstərmiş olurlar. Nəticədə ətraf mühit tikinti işləri, məişət tullantılatı, o cümləfən yanacaq və yağlar, çirkab suları, zərərli tullantılarla çirkləndirilir. Digər təsirlər insan fəaliyyətlərinin heyvanlara və ya onların məskəninə yaxın olduğu zaman yaranır. Belə təsirlər tipikdir və lokal xarakter daşıyır. Təsirləri zəiflədici tədbirlər 6.9 Əlavəsində qeyd olunmuşdur.
Kanalizasiya və drenaj. Gənclərin fəaliyyəti ilə bağlı layihələr şəhər və kənd yerlərində emalatxanalarda kanalizasiya şəbəkəsinin quraşdırılması, kənd yerlərində isə torpaqlardan istifadə ilə əlaqədar drenaj şəbəkələrinə aid olacaqdır. Kanalizasiya və drenajın təmir-bərpası və yaxud tikintisi ilə əlaqədar təsirlər və onları zəiflətmək üçün istifadə edilə biləcək tədbirlər və ən tipik təsirlərin icmalı Əlavə 6.5-də verilmişdir.

iii. Özünə Dəstək Qrupları üçün gəlirgətirən fəaliyyətlər

MKİİYL üzrə özünə dəstək qruplarının (ÖDQ) fəaliyyətləri üçün gəlir gətirəcək kiçik müəssisələrin maliyyələşdirilməsi üzrə layihələrə əsasən kənd yerlərindən yaşayan və kasıbçılıq səviyyəsindən aşağı səviyyyədə yaşayan insanların gəlir əldə etməsinə imkan verəcək müəssisələrin yaradılması və fəaliyyəti ilə əlaqədar layihələr daxil olacaqdır. Bu kimi layihələrə məsələn, özünəyardım qruplarının istahsal etdiyi kənd təsərrüfatı məhsullarının toplanması, ilkin emalı və satışı müəssisələri (məsələn, süd qəbulu, emalı və satışı üzrə kiçik müəssisə) ilə, SHG-in kənd təsərrüfatı alətləri ilə təmin edəcək kiçik müəssisələrin fəaliyyəti ilə, xırda tikiş və ya toxuculuq müəssisələri ilə bağlı layihələr və s. olacaqdır.
Hər bir təsir üçün qəbul oluna biləcək zəiflədici tədbirlər hər bir mikrolayihə növü üçün Əlavə 6.7 və 6.10-da əlavələrdə təfərrüatlı verilmiş və aşağıda ümumiləşdirilmişdir. Lakin, təsirlərin dərəcəsi və həcmi öz növləri və həcmlərinə görə fərqlənəcəyinə görə, zəiflədici tədbirlər də dəyişə bilər.
Kənd təsərrüfatı. Kiçik müəssisələrin fəaliyyəti zamanı torpaqların səhralaşması, istehsalat və məişət tullantıları ilə çirklənəsi, səs-küy, havaya tullantıların artması kimi bir və ya bir neçə təsirlər olacaqdır. Bu təsirlərin/risklərin zəiflədilməsi tədbirləri Əlavə 6.7-də göstərilmişdir. Fəaliyyətlərin bəzi təsirləri, məsələn səhralaşmaya səbəb ola biləcək təsirlər uzun müddətli, digər tədsrlər isə qısa müddətli ola bilər. Digər təsirlər - havanın, suyun, torpağın çirklənməsi lokal xarakterdə olacaqdır.
Xırda sənaye məhsulunun istehsalı. Kənd təsərrüfatı məhsullarının toplanması və emalı, toxuculuq və tikişçilik kimi sahələri əhatə edə bilər. Bu fəaliyyətlərin ətraf mühitə təsiri/risklər əhəmiyyətli olmayacaqdır. Bu təsir işçilərin sağlamlığına iş yerlərində zəif təsir edəcək səs-küy, havanın toz ilə çirklənməsi, ətraf mühitə atılacq istehsala və məişət tullantıları, suların çirklənməsi olacaqdır. Bu təsirlər lokal olacaq və onların zəiflədilməsi tədbirləri Əlavə 6.10-da göstərilmişdir.

Xidmətlər. Kənd təsərrüfatı işlərinə xidmət edəcək fəaliyyətlərdən, məsələn alətlər və xırda avdanlıqla təminat, SHG-in sosial həyat şəraitinin yaxşılaşmasına təsir edəcək fəaliyyətlərdən ibarət olacaqdır.
Bu fəaliyyətlərin ətraf mühitə təsiri/risklər lokal olacaqdır və əsasən, torpaqların və suların məişət tullantıları, neft məhsulları ilə çirklənməsində ifadə olunacaqdır. Bu təsirlərin zəiflədilməsi tədbirləri Əlavə 6.10-da göstərilənlərə müvafiqdir.

Yuxarıda qeyd olunan təsirlər bu mərhələdə nəzərdə tutulan işlər üçün əlavələrdə təhlil olunca da əvvəldən müəyyən edilməsi mümkün olumayan və yalnız müraciət edən icmaların prioritetləri əsasında müəyyən edilə bilən mikrolayihələr olacaqdır. Belə təkliflər üçün qeyri-münasib fəaliyyətləri müəyyən edəcək aşağıdakı seçim meyarlarından istifadə olunacaq :

- Mühafizə olunan ərazilərdəki fəaliyyətlər və ya mühafizə olunan əraziyə mənfi təsir göstərəcək fəaliyyətlər;
- Təbii su hövzələri kimi həssas ərazilərə aradan qaldırılması mümkün olmayan mənfi təsirlər göstərə biləcək fəaliyyət;
- Pestisidlərdən istifadə olunması nəzərdə tutulan fəaliyyətlər;
- Kimyəvi və digər zərərli maddələrlə torpağın çirlənməsinə səbəb olan maddələr;
- Torpaqların deqradasiyasına, şoranlaşmasına və torpaq sürüşmələrinə səbəb olan fəaliyyətlər istisna edilməlidir,
- Həmin yerə məxsus və ya mühafizə olunan flora və faunaya mənfi təsirlər göstərəcək, layihə ərazisində meşələrin qırılmasına səbəb olacaq fəaliyyətlər;
- Şoranlaşma və erroziya daxil olmaqla torpağın ciddi deqradasiyasına səbəb olaca fəaliyyətlər;
- Sel və torpaq sürüşməsi kimi fəlakətlər çətirib çıxardacaq fəaliyyətlər;
- Köçürülmə problemi yaradacaq və ya torpağın sahibinin dəyişməsinə səbəb olacaq fəaliyyətlər.

Yuxarıda qeyd olunan meyarlardan keçən fəaliyyətlər üçün EQ prosedurları və E bölümündə təsvir olunmuş xüsusi ƏMİP tətbiq olunacaqdır.

D. İnstitusional mexanizmlər

MKYŞGİD layihəsinə – BİA krediti təsdiq edildikdən sonra seçiləcək mikrolayihələr üçün vəsaitlərin qrantla və ya kreditlə verilməsi daxil olduğuna görə Maliyyə Vasitəçisinin "B" kateqoriyası şamil edilmişdir. "B" kateqoriyalı layihə üçün, Dünya Bankı tələb edir ki, mikrolayihənin təsdiqindən əvvəl, təsdiqedici orqan mikrolayihənin qüvvədə olan müvafiq ekoloji qanunlara və OP/BG/GP 4.01-də təsvir edildiyi kimi, Ekoloji Qiymətləndirmə üzrə Dünya Bankının siyasət və proseduralarına uyğun gəlməsini təsdiq etməlidir. Buna əlavə olaraq, aşağıda təfərrüatlı verilən, ekoloji müvafiqlik üçün prosedurlar və təlimatlara ümumi təsdiq, eyni zamanda Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyindən və digər aidiyyəti üzrə təşkilatlardan da layihənin qüvvəyə minməsindən əvvəl alınmalıdır. MKSİF yeni tikinti ilə bağlı mikrolayihələrin icrası zamanı Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinin nümayəndələri də bu mikrolayihələrin qiymətləndirilməsində iştiraka dəvət ediləcəkdir.

İqtisadi, maliyyə, institusional və mühəndislik analizlərində olduğu kimi, Ekoloji Qiymətləndirmə (EQ) layihə hazırlığının bir hissəsi olacaqdır və ona görə də bu, layihənin məsləhətçisinin məsuliyyətidir. EQ-yə cəlb olunan icmalar, konsultantlar və məsul hökumət orqanlarıdır.

Bütün infrastruktur mikrolayihələrin icrası MKSİF ilə bağlanmış müqavilələrə əsasən yerli podratçı təşkilatlar tərəfindən həyata keçiriləcəkdir. Podratçı təşkilatlar ətraf mühitlə bağlı məsələlərə mikrolayihənin icra müddəti ərzində məsuliyyət daşıyacaqdır və bu barədə müvafiq müddəalar podratçı ilə bağlanılan müqavilənin ayrılmaz hissəsi olan «İş həcmlərinin cədvəlində» (Əlavə 7) qeyd olunacaqdır.

MKSİF-in mikrokredit proqramı Vasitəçi Kredit Təşkilatları (VKT) tərəfindən MKSİF ilə bağlanmış müqavilə əsasında həyata keçriləcək.VKT-lər mikrokredit proqramının və VKT ilə bağlanmış müqavilənin əsas hissəsi olan Əlavə C-də təsvir olunmuş müvafiq fəaliyyətlərin icrasında ətraf mühitin idarə olunmasına cavabdehdir.

Mikrolayihələr üzrə məsul şəxs, mikrolahiyələrə nəzarət üzrə menecer (LİQ üzvü) mikrolahiyələrin ətraf mühitə təsirinin azaldılması üçün tələb olunan tədbirlərin icrasını təmin etməli, ƏMİP-ə uyğunluğunun monitorinqini keçirməlidir.

Icrası başa çatmış mikro-layihələrin, ətraf mühitlə bağlı aspektlər də daxil olmaqla fəaliyyət və istismarına görə mikro-layihə icraçıları və müvafiq yerli istismar təşkilatları məsuliyyət daşıyır. Eyni zamanda mikro-layihədən faydalanan icma da öz növbəsində mikro-layihə obyektinin fəaliyyət və istismarına görə cavabdehdir (*Əməliyyat Rəhbərliyi, Əlavə 11 "İcma mikro-layihə komitəsi ilə anlaşma protokolu").*

MKSİF əməkdaşları ekoloji standartlara uyğunluğu təmin etməlidirlər.

Ətraf mühitin idarə olunması üzrə menecer

MKSİF şurasının və LİQ üzvü kimi ətraf mühitin idarə olunması üzrə mütəxəssis lahiyələrin ətraf mühitə təsirinin azaldılması üçün fəaliyyətləri müəyyən etməli və layihənin icra mərhələsində bu fəaliyyətlərin yerinə yetirilməsinə nəzarət etməlidir.

E. Ətraf mühitə təsirin qiymətləndirilməsinin icra mərhələləri.

Aşağıda verilən Sxem 1-də iddiaçılar (*icmalar*) və MKSİF heyəti tərəfindən təklif hazırlanmasının, qiymətləndirmənin, icranın və monitorinqin hər bir mərhələsində görüləcək tədbirlər təsvir edilir. Məcburi köçkün icmalarının institusional imkanları aşağı olduğundan mikrolayihələr üzrə təkliflər hazırlamasında və onların ilkin qiymətləndirilməsində MKSİF tərəfindən texniki köməklik göstəriləcəkdir. Buraya həmçinin ilkin ekoloji cəhətdən seçim və müvafiq ƏMQ kateqoriyasının təyinatı və müvafiq ƏMQ sənədlərinin hazırlanması da daxildir. ƏMQ sənədləri mikrolayihənin ilkin qiymətləndirilməsinin bir hissəsini təşkil edəcəkdir.

Mikro-layihə icraçıları və müvafiq istismar təşkilatları təklif olunan fəaliyyətlərin ətraf mühitə potensial təsirini müəyyən etməli, Ətraf mühit üzrə məlumat vərəqəsi hazırlamalı və tələb olunan zəiflədici tədbirləri müəyyən etməli və razılaşdırmalıdır.

<u>Ətraf mühitə təsir dərəcəsinə görə seçim.</u> Ərizə təqdim edən hər bir icma təklif olunan mikro-layihənin ətraf mühitə təsir dərəcəsinə görə ilkin qiymətləndirilməsini aparmalı və ətraf mühitə təsir kateqoriyasını təyin etməlidir. Ətraf mühitə təsir dərəcəsi üzrə ilkin qiymətləndirmə təklif təqdim olunmamışdan əvvəl yerinə yetirilməli, potensialı mənfi təsirlər müəyyən olunmalı və bu təsirlərin aradan qaldırılması tədbirlər təyin edilməlidir. Mikro-layihələr ətraf mühitə təsir kateqoriyasının seçimi üzrə ümumi nəzarət cədvəli Əlavə 2(a) kimi sənədə əlavə edilmişdir. MKSİF əməkdaşları və ya müqavilə ilə işə götürülmüş ekologiya mütəxəssisləri ilkin seçimdə və Ətraf mühitə təsir dərəcəsi üzrə seçim vərəqəsini doldurmaqda ərizəçilərə yardım edəcəkdir. Seçim üzrə nəzarət vərəqəsi Əlavə 2(b) şəklində əlavə edilmişdir.

<u>Ətraf mühitə təsirin qiymətləndirilməsi kateqoriyaları</u>. Seçim əsasında, hər bir mikrolayihəyə dörd ekoloji kateqoriyadan birinə aid edilməlidir:

- <u>Ətraf mühitə təsirin qiymətləndirilməsi (ƏMTQ)</u>- birbaşa və ya vasitəli şəkildə nəzərə çarpacaq təsirlərə malik mikro-layihələr bu kateqoriyaya aiddir. Bu mikro-layihələr MKYŞGİD Layihəsi çərçivəsində maliyyələşdirilməyəcəyi üçün onların tam ekoloji baxışının keçririlməsinə ehtiyac yoxdur. Ətraf mühitə təsirin tam qiymətləndirilməsi üçün

adətən mütəxəssis qrupu və obyektlərə dəfələrlə səfər etmək, layihəyə uyğun zəiflədici tədbirlər planı, ətraflı monitorinq və nəzarət planının tərtib edilməsi üçün zaman tələb olunur. Ətraf mühitə təsirin qiymətləndirilməsi MKSİF-in ətraf mühitin mühafizəsi üzrə mütəxəssisi tərəfindən hazırlanmalıdır.

- Məhdud Ekoloji Qiymətləndirmə (MEQ) – ətraf mühitə bəzi təsirləri olan və MKSİF-in ətraf mühitin mühafizəsi üzrə mütəxəssisi tərəfindən yoxlanılmalı olan mikro-layihələr bu kateqoriyaya aiddir. Belə mikro-layihələr B kateqoriyası kimi qiymətləndirilir. MEQ forması mikrolayihənin növünə üzrə spesifik olacaqdır və ətraf mühitin mühafizəsi üzrə mütəxəssi tərəfindən tövsiyə edilən zəiflədəci tədbirlər layihələndirmə mərhələsində nəzərə alınacaqdır. Əlavə 4-də içməli su təchizatı mikrolayihəsi üçün MEQ formasının nümunəsi verilmişdir. Ətraf mühitin mühafizəsi üzrə mütəxəssis ilkin vəziyyəti və obyektə məxsus potensial təsirləri öyrənmək üçün təklif olunan mikro-layihə obyektinə səfər etməlidir. MEQ tələb edən mikrolayihələrdə zəiflədici tədbirlərin həyata keçirildiyini və nəzərdə tutulmayan mənfi təsirlərin olub-olmadığını yoxlamaq üçün icra və fəaliyyət dövründə monitorinq keçirilməlidir. Zəiflədici tədbirlə və monitorinq planlarının hazırlanması üçün tövsiyə olunan formalar Əlavə 5-də (*A və B)* verilmişdir.
- Ekoloji baxış (EB)-nəzərdə tutulan təsirlərin standart nəzarət vərəqəsi və minimal təsiri olan mikro-layihələr üçün zəiflədici tədbirlər. Belə mikro-layihələr C kateqoriyasına aid edilir. EB mikro-layihənin qiymətləndirilməsinin bir hissəsi kimi qəbul edilə bilər. Ümumi ƏMB vərəqəsi Əlavə 3-də verilmişdir.
- Heç biri – daha heç bir Ətraf Mühitin Qiymətləndirilməsi aparılmayacaq.

EB, MEQ və ya ƏMTQ bu sənədə əlavə olunmuş əlavələrdə verilən ekoloji təlimatlar əsasında olacaqdır və mikrolayihələrə həm mənfi, həm də müsbət potensial ekoloji təsirləri müəyyənləşdirəcəkdir.

Dəqiq qiymətləndirmə (*dizayn*) prosesinin bir hissəsi kimi, mikrolayihənin dizaynerindən (*layihəçisindən)* mikrolayihədən irəli gələn hər hansı mənfi ekoloji təsirləri zəiflətmək və hər hansı zəruri hüquqi icazələri almaq tələb olunacaqdır. Hazırlanan sənədlərə Əlavə 5-də müəyyənləşdirilən formatda Ətraf Mühitə Təsirlərin Zəiflədilməsi və Monitorinqi Planının (ƏMTZMP) hazırlanması daxil ediləcəkdir. MKSİF-in heyəti bu təlimatda müəyyənləşdirilmiş prosedurlarla uyğunluğu təmin etmək üçün prosesin monitorinqinə cavabdeh olacaqdır və eyni zamanda, bu münasibətdə zəruri olduğu halda benefisiarlara yardım göstərəcəkdir.

Hər bir mikrolayihənin həm tikintisi, həm də sonrakı mərhələləri ərzində benefisiar mütəmadi monitorinq aparacaqdır ki, ƏMTZMP-nin tələblərinə və hüquqi icazələrdə müəyyənləşdirilmiş hər hansı digər ekoloji tələblərə müvafiqlik təmin edilsin. Ehtiyac olduğu halda, benefisiarlara MKSİF tərəfindən köməklik göstəriləcəkdir.

Prosedurlarla uyğunluğu təmin etmək və təsirləri mümkün qədər çox zəiflətmək üçün tələb olunan hər hansı sonrakı tədbirlər üzrə məsləhət vermək üçün, MKSİF kvalifikasiyalı konsultant firmaları və/ya QHT ilə kontrakt bağlayacaqdır ki, benefisiarları Ekoloji Qiymətləndirmə üzrə təlimatlandırsin, MEQ-nin hazırlanması və təkliflərin ekoloji aspektlərini qiymətləndirmək üçün köməklik göstərsin. MKSİF tərəfindən ekoloji cəhətdən mürəkkəb mikrolayihə qəbul edildiyi halda təcrübəli mütəxəssis işə götürüləcəkdir ki, bu mikrolayihəyə baxsın və məsləhətlər versin, MKSİF-in həyətinə köməklik göstərsin, və mikrolayihə üzrə təyin olunmuş konsultant firmasının işinə nəzarət etsin və ekoloji hesabatlar versin.

İcmalara ƏMİP üzrə ilk müşavirə 27.11.2015 tarixində Gəncədə keçirilmişdir. Iştirakçılar Gəncə və ətraf şəhərlərdən (Mingəçevir, Yevlax, Göygöl, Ağdam, Goranboy) olmuşlar. İkinci 04.12.2015-də Bakıda keçirilmiş və iştirakçıları Bakı və Sumqayıt icmalarını təmsil etmişdi. Ətraf mühit təhlükəsizliyi üzrə mütəxəssis bu sənəd və ətraf mühitin mühafizəsi qanunlarının əsas məqsədləri haqqında icmalarla konsultasiya keçirmişdir.

Görüşlərin məqsədi icmalara ƏMİP, Dünya Bankı və Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinin ətraf mühitin mühafizəsi haqqında tələblərini təqdim etmək idi. Görüşlərdə layihələr üçün mümkün ekoloji təsirlər və yumşaldıcı tədbirlər müzakirə olunub. Bir hədəf kimi qərara alınmışdır ki , məcburi köçkünlər prioritet olaraq ekoloji cəhətdən təhlükəsiz layihələri müəyyən etməyə təşviq edilsin. Görüşlərin gündəliyi və müzakirələr Əlavədə 8-də açıqlanmışdır.

Sxem 1. Ekoloji Qiymətləndirmə prosesi

<u>Hədəf və təbliğat</u>

Məqsəd: ətraf mühitlə bağlı məsələlərin faydalananlara izah olunmasını təmin edilməsi

Tədbirlər: - faydalananların MKSİF-in **ətraf mühitlə** bağlı tələbləri haqqında məlumatlandırılması;
- **ətraf mühitə müsbət təsir** göstərəcək mikrolayihələrin dəstəklənməsi;
- Yerli ekoloji strategiyalara uyğunluq

<u>Formalaşma</u>

Məqsəd: ətraf mühitlə bağlı məsələlərin mikrolayihə dövrəsinin ən ilkin mərhələsində nəzərə alınmasının təmin edilməsi

Tədbirlər:
- tələb olduğu halda mikrolayihəni təqdim edənlərə birbaşa texniki yardım göstərilməsi və ya onlar üçün mikrolayihənin formalaşdırılmasında kömək edə biləcək təcrübəli mütəxəssisin cəlb edilməsi;
- mikrolayihə təklif edənlər tərəfindən ətraf mühitə təsirin azaldılması tədbirlərinin təmin edilməsi.

Əlavə 1. ƏTRAF MÜHİT ÜZRƏ MƏLUMAT VƏRƏQƏSİ

<u>Təsdiq</u>

Məqsəd: Maliyələşmə üçün daha çox tələbat olan və ekoloji baxımdan möhkəm olan layihələrin seçimi

Tədbirlər:
- Mikrolayihə seçildikdən və tələb olunan ekoloji baxış və ya qiymətləndirilmə başa çatdıqdan sonra ekoloji meyarlara uyğun gəldiyi halda təsdiq oluna bilər.
- Ekoloji qiymətləndirmə üzrə tövsiyələr mikrolayihə layihəsinə daxil edilmədiyi zaman təsdiq ləğv edilə bilər.

<u>Qiymətləndirmə</u>

Məqsəd: Ətraf mühitə təsirlərin təhlilini və müvafiq zəiflədici tədbirlərin nəzərdə tutulmasını təmin etmək

Tədbirlər:
- Tələb olunan ekoloji baxışın növü əsasında mikrolayihələrin kateqoriyalara bölünməsi üçün təkiflərin seçilməsi
- Təsirləri müəyyən edəcək və müvafiq zəiflədici tədbirləri planlaşdıracaq ekoloji qiymətləndirmə ilə məhdudlaşan ekoloji baxış və ya tam ekoloji qiymətləndirmə hesabatı

<u>İcra və nəzarət</u>

- Podratçılar üçün mikrolayihələri icra etmək məqsədilə ekoloji maddələri olan müqavilələrin hazırlamaq;
- müqavilələrdə tələb olunduğu kimi, ekoloji meyarların və zəiflədici tədbirlərin mikrolayihələrə şamil olunmasını təmin etmək üçün sahələrə səfərlər etmək;
- gözlənilməyən təsirlər meydana çıxarsa mikrolayihənin dizaynına və ya icrasına dəyişikliklər etmək tələb etmək
- Mikrolayihənin tikintisi üçün son ödəmə üçün tələb olunan təsdiq

<u>Monitorinq və qiymətləndirmə</u>

- Ekoloji cəhətdən seçimin və zəiflədiji tədbirlərin təsirləri minimumlaşdırmaq üzrə nə dərəcədə müvəffəqiyyətli olmasını təhlil etmək üçün mikrolayihənin icrası və idarəedilməsi zamanı sahələrə səfərlər etmək;
- ekoloji təhlil prosesini təkmilləşdirmək üçün dəyşikliklərə ehtiyac olub-olmamasını müəyyənləşdirmək
- münasibətlərini bilmək üçün podratçı və icma nümayəndələri ilə görüşmək

ƏTRAF MÜHİT ÜZRƏ MƏLUMAT VƏRƏQƏSİ (Mikro-layihə icraçısı tərəfindən doldurulmalıdır)	
Mikro-layihənin adı	
Mikro-layihənin qısa təsviri	
Borcalanın fəaliyyət növü	
Əlavə maliyyələşmə layihəsi çərçivəsində maliyyələşdiriləcək mal/iş/xidmətlərin bəndlər üzrə təsviri (adı, həcmi, qiyməti)	
Obyektin sahəsi (hektar) və ünvanı	
Balans təşkilatı	
Davam etməkdə olan işlər varmı? (bəli/xeyr)	
Genişləndirmək planları varmı?	
Yeni tikintidirmi?	

Əlavə 2a. Ətraf mühitə təsir kateqoriyasının seçimi üzrə ümumi nəzarət cədvəli

Mikrolayihənin növü	Tövsiyə olunan Ekoloji Qiymətləndirmə yanaşması*			
	yoxdur	EB	MEQ	ƏMTQ
Tibb müəssisələri:				
Bərpa- təmir		x		
Yeni tikinti			x	
Təhsil müəssisələri və icma mərkəzləri				
Bərpa-təmir	X			
Yeni tikinti		x		
İçməli su təchizatı şəbəkəsi:				
200 nəfərdən az	X			
200 nəfərdən çox, su saxlayan təbəqənin az çirklənməsi və ya qeyri-mümkünlüyü		x		
200 nəfərdən çox, su saxlayan təbəqənin çirklənməsi mümkünlüyü			x	
Kənd və rayon yolları:				
Təmir-bərpası	X			
Yeni tikinti		x		
Kommunal sistemlər:	X			
Kanalizasiya və drenaj şəbəkəsi:				
Ümumi kanalizasiya şəbəkəsi:				
200 nəfərdən az	X			
1000 nəfərdən az		x		
1,000 nəfərdən çox, mövcud və ya planlaşdırılmış təmizləmə sistemi			x	
1,000 nəfərdən çox, təmizləyici sistemi yoxdur				x
Drenaj şəbəkəsi:				
Təmir-bərpası		x		
Yeni tikinti			x	
İstirahət və əyləncə məkanları				
Təmir-bərpa işləri	x			
Yeni tikinti		x		
Kənd təsərrüfatı ilə bağlı fəaliyyətlər				
Təmir və bərpa	x			
Yeni tikinti		x		

Xırda sənaye və sənətkarlıq işləri				
Təmir bərpa	x			
Yeni tikinti		x		
Ticarət:				
Ərzaq malları		x		
Qeyri-ərzaq malları	x			
Apteklər		x		
Fermer və kənd təsərrüfatı:				
Maldarlıq (*10 baş inəkdən və 25 baş qoyundan az)*	x			
Maldarlıq (*10 baş inəkdən və 25 baş qoyundan çox)*		x		
Quşçuluq		x		
Arıçılıq	x			
Əkinçilik (*25 hektardan az olan sahə üçün)*	x			
Əkinçilik (*25 hektardan çox olan sahə üçün*)		x		
İstehsalat:				
Ərzaq məhsullarının emalı üzrə kiçik sexlər (*1 gündə 1 tona qədər)*	x			
Ərzaq məhsullarının emalı üzrə kiçik sexlər (*1 gündə 1 tondan çox)*		x		
Müxtəlif sənaye üzrə kiçik sexlər		x		
Xidmət obyektləri (*bərbərxana, dərzi, avtomobil təmiri, taksi və s.*)	x			

1. */ EB – Ekoloji Baxış, MEQ – Məhdud Ekoloji Qiymətləndirmə, ƏMTQ – Ətraf Mühitə Təsirin Qiymətləndirilməsi. Təklif olunan EB alətləri yalnız tövsiyələrdir, verilmiş mikrokreditə xüsusi vəziyyət daha dəqiq alətin istifadəsinə təhrik edə bilər, lakin o, heç vaxt «aşağı dərəcəli» tövsiyə olunan EQ alətinə və ya yanaşmasına müvafiq olmayacaqdır.

Əlavə 2 (b). ƏTRAF MÜHİTƏ TƏSİR DƏRƏCƏSİ ÜZRƏ SEÇİM

(ətraf mühitin mühafizəsi üzrə mütəxəssis)

1. Mikro-layihənin adı:
____

2. Mikro-layihə ərizə forması üzrə ətraf mühitə təsir üzrə kateqoriya (A, B və C):
____

3. Məhdud ətraf mühit qiymətləndirilməsi tələb olunur (B kateqoriyalı mikro-layihələr üçün): ___Bəli/____Xeyr

4. Mikro-layihə nəticəsində ətraf mühitlə bağlı hansı problemlər meydana çıxır:
____
____
____

5. Ətraf mühitə təsirin qiymətləndirilməsi tələb olunduğu halda xüsusilə hansı məsələlərə diqqət yetirilməlidir?
____
____
____

6. Ətraf mühitə təsirin qiymətləndirilməsi üçün tələb olunan vaxt və vəsait
____
____
____

7. Mikro-layihə üçün torpaq sahəsinin əldə olunması[1] ilə əlaqədar hansı social məsələlər meydana çıxır?

____

8. Torpaq sahəsi ayrılması ilə əlaqədar sosial təsirlər meydana çıxdığı təqdirdə, social təhlilin keçirilməsi üçün sosial məsələlər üzrə mütəxəssislərə nə qədər zaman ayrılır (proses və formalar köçürülmə qaydaları üzrə çərçivə sənədində təsvir edilmişdir)?
____
____
____

[1] Torpaq sahəsinin əldə olunması dedikdə tikinti məqsədilə daimi və ya müvəqqəti olaraq torpaq sahəsinin istifadəsi və ya satınalınması nəzərdə tutulur. Burada aşağıdakı təsirlər təsvir olunmalıdır: insanların daimi və ya müvəqqəti olaraq başqa yerlərə köçürülməsi, layihə tərəfindən torpağın əldə olunması və ya istifadəsi nəticəsində insanların gəlir imkanlarının dəyişilməsi və yaxud xüsusi mülkiyyət hüquqlarının pozulması, əkinçiliyə təsir. Təsirlər həm satınalınmış, həm də ayrılmış torpaq sahələrinə aid edilə bilər. Buraya həmin torpaq sahəsində yaşayan insanlara, fəaliyyət göstərən ticarət obyektlərinə (kiosklar) təsirlər daxildir. Qeydlərə həmçinin torpaqdan qeyri-rəsmi istifadə edənlər də daxil edilməlidir.

Əlavə 3. Ekoloji Baxış (EB) nəzarət vərəqəsi nümunəsi

Gözlənilən təsirin növü	Təsirin təsviri	Təklif olunan zəiflədici tədbir
FİZİKİ ƏTRAF MÜHİT		
Torpağın eroziyası artacaqmı?		
Alınan sularda çöküntülər artacaqmı?		
Yerüstü və yeraltı suların çirklənməsi baş verəcəkmi?		
Tikinti zamanı artıq dərəcədə toz və ya səs-küy olacaqmı?		
BİOLOJİ ƏTRAF MÜHİT		
Təbii yaşıllığın məhvi və ya zədələnməsi olacaqmı?		
Mikrolayihə qorunan ərazinin mərkəzində, yoxsa bufer hissəsindədir?		
Heyvanlar və ya hər hansı canlı aləm məhv və ya narahat ediləcəkmi?		
SOSİAL ƏTRAF MÜHİT		
Təbii mənzərələrin estetik deqradasiyası baş verəcəkmi?		
Hər hansı bir tarixi və ya mədəni yerin deqradasiyası və ya zədələnməsi olacaqmı?		
İnsan sağlamlığı üçün təhlükəli olan zəhərli maddələr daşınıb və ya istifadə olunacaqmı?		
Fərdlərin və ya ailələrin məcburi köçürülməsinə səbəb olacaqmı?		
Torpaq sahəsi müvəqqəti və ya daimi istifadə üçün ayrılacaq?		

Əlavə 4. Məhdud Ekoloji Qiymətləndirmə (MEQ) forması: *İçməli su mikrolayihələrinə nümunə*

Aşağıdakılara cavab vermək üçün xahiş edirik qısa təsvirlərdən istifadə edin:

1.0 Mikrolayihənin ümumi təsviri

1.1 Mikrolayihənin təsviri

İçməli su baxımından icmadakı hal-hazırki vəziyyət, əlaqədar problemlər və nəzərdə tutulan faydalananlar.

1.2 Tikinti fazaları və mikrolayihə komponentləri

Mənbə ərazinin təmizlənməsi, mənbə ərazinin ətrafında yaşıllaşmanın ləğvi, quyu qazılması və s.

1.3 Mikrolayihə təqdimatçıları tərəfindən etiraz edilən alternativlər

Əvvəlcə XXX nəzərdə tutulurdu, sonra qeyri-sabit torpaq səbəbindən etiraz edildi.

2.0 **Təsir olunan ətraf mühitin təsviri**

2.1. Fiziki-kimyəvi ekologiyanın təsviri

Su	***Hava***	***Torpaq***
Təchizat mənbəyinin, keyfiyyətin, istifadələrin, sanitariya profilaktika üçün zəruriyyət, insanlarda və heyvanlarda əldə etmək imkanının olması üzrə keyfiyyət xüsusiyyətləri	Külək reciminin, tozun olub-olmamasının xüsusiyyətləri	Yamacın dikliyi, torpaq-dan istifadə, stabillik, sukeçirmə, eroziya əlamətləri

2.2 Bioloji mühitin təsviri

Flora	*Heyvanın/bitki məskənləri və icmalar*
Təklif olunan ərazidə bitki örtüyünün növü.	Meşələr, təbii və qorunan ərazilər, qoruqlar

2.3 Sosial-iqtisadi ətraf mühitin təsviri

Tarixi aspektlər	***Estetik aspektlər***	***İctimai səhiyyə***	***İnfrastruktur***
Qəbiristanlıqların, arxeoloci qazıntıların, tarixi və mədəni sahələrin yeri	Kənd yerlərinin, mənzərələrin xüsusiyyətləri	Su istehlakı, palçıqların olması, sabunlu sudan istifadə ilə əlaqədar ölüm və xəstəliklər	İcmanın təchizat mənbəyindən, müəssisələrdən, rezervuarlardan, əsas iqtisadi fəaliyyətlər-dən, drenac sistemlə-rindən istifadə etmək imkanları

3. 0 Mənfi ekoloji təsirlərin müəyyənləşdirilməsi

3.1. Fiziki-kimyəvi ətraf mühit

Su	***Hava***	***Torpaq***
Su mənbəyinin həddən artıq istismarı, suyun tükənməsi və s.	Toz, səs-küy yaradılması	Eroziya və s.

3.2 Bioloji mühitə təsirlər

Flora	*Heyvan/bitki məskənləri və icmalar*
Ağac və bitkilərə təsirlər	Təbii ərazilərə, qorunan ərazilərə və ya qoruqlara təsirlər.

3.3 Sosial-iqtisadi mühitə təsir

Tarixi	***Estetik***	***İctimai səhiyyə***	***İnfrastruktur***
Abidələrə, arxeoloji qazıntı yerlərinə və sair təsirlər	Kənd yerlərinin, meşə zolağlarının və sair dəyişdirilməsi	Su saxlama ərazilərinin yaranmasından irəli gələn sağlamlıq riskləri	Drenaj sistemlətinə təsir,c.

4.0. Zəiflədici təsirlər – Əlavə 4A-də verilən Zəiflədici Plan üçün formatdan istifadə et.

5.0. Monitorinq planı – Əlavə 4B-də Monitorinq Planı üçün formatdan istifadə et.

Əlavə 5. Ekoloji İdarəetmə planı forması

A. Zəiflətmə Planı

Mərhələ	Təsir	Zəiflədici təsir	Qiyməti:		Məsuliyyəti:		Qeydlər (*məs. ikinci dərəcəli və ya yığılan təsirlər*)
			Quraşdırılması	Fəaliyyət	Quraşdırılması	İştismarı	
Tikintidən əvvəlki mərhələ	•						
Tikinti	• • •						
Fəaliyyən	• • •						
İstismarın dayandırılması	• • •						

Əlavə 5. Ekoloji İdarəetmə planının forması

B. Monitorinq planı

Mərhələ	Nə *parametr monitorinq edilməlidir?*	Harada *monitorinq edilməlidir?*	Necə *monitorinq edilməlidir / monitorinq avadanlığının tipi?*	Nə vaxt *monitorinq edilməli dir-tez-tez və ya davamedici tərzdə?*	Nəyə görə *parametrlərin monitorinq edilməlidir? (seçim üzrə)*	Qiymәti: Quraşdırılması	Qiymәti: İştismarı	Məsuliyyəti: Quraşdırılması	Məsuliyyəti: İştismarı
Ümumi məlumat									
Tikinti									
Fəaliyyət									
İstismarın dayandırılması									

Əlavə 6.1. Nəzarət vərəqəsi: Tibb müəssisələri

Ekoloji komponentlər	Mümkün təsirlər	Zəiflədici tədbirlər
Fiziki ətraf mühit		
Torpağın münbit üst qatı	- tullantılardan, xüsusilə tikinti, tibbi və məişət tullantılarından çirklənməsi	- qeyri-tikinti ərazilərin qorunması; - bütün tullantılar üzrə müvafiq təmizləmə, ləğvetmə və saxlama tədbirlərinin görülməsi
Torpaq	• bəndlərdə, dağ enmələrində və s. torpağın sürüşməsi; • tullantıların və digər materialların torpağa basdırılması /ekskavatorla işin təsiri	-qeyri-tikinti ərazilərin qorunması; -bütün tikinti tullantıların yerli hakimiyyət orqanlarının müəyyən etdiyi yerlərə daşınması; - torpağa təsiri minimumlaşdırmaq üçün dizayn işləri; - torpaq sürüşmələrinin riskini minimumlaşdırmaq üçün dik yerlərin və yamaclar üzrə qurğuların layihələndirilməsi, müvafiq drenaj, torpaq stabilizasiyası/yaşıllıq örtüyü-nün təmin edilməsi; - zəruri olan yerlərdə torpağın üst qatının kəsilməsi, saxlanması və tikinti başa çatdıqdan sonra bərpa edilməsi/təkrar istifadəsi; -materialların müəyyən edilmiş sahələrə gətirilməsi/aparılması
Su ehtiyatları	- məişət və heyvan tullantıları, tibbi və zərərli tullantılar, yanacaq və neft çöküntüləri da daxil olmaqla tikinti tərəfindən ehtiyatların çirkləndirilməsi	- zərərli materialların və tullantıların ehtiyatlı saxlanılması, yararlı axın suları drenaci ilə təmin edilməsi, zəruri olan halda emalı ilə təminat
Havanın keyfiyyəti	- tikinti zamanı toz və tüstülər (*daxili və/ya xarici, sovrulan tikinti materialları da daxil olmaqla*); - göstərilən xidmətlərə əsasən tikintidən sonra iylər	- toza su ilə nəzarət, əks-təqdirdə həm tikinti vaxtı, həm də sonra daxili ərazilərin ventilyasiyası; - iy verən qurğuların və yerləş-dirilməsinin layihələndirilməsi (*ehtiyatlı dizaynı)*
Akustik ekologiya	- tikinti işləri səbəbindən səs-küy yaranması ilə əlaqədar törənən narahatlıq	-müvafiq tikinti metodları və avadanlıqlarından istifadəsi; - narahatlığı minimallaşdırmaq üçün iş vaxtının müəyyənləşdirilməsi
Bioloji ətraf mühit		
Canlı təbiət	- canlı təbii varlıqların narahat edil-məsi, xüsusilə tullantılardan düz-gün ləğv edilməməsi səbəbindən	- tullantıları müvafiq olaraq saxlan-ması, emal və ya ləğv edilməsi

Ekoloji komponentlər	Mümkün təsirlər	Zəiflədici tədbirlər
Fauna və Flora	- tullantıların düzgün ləğv edilməməsi səbəbindən məhvolma və ya deqradasiya	- tullantıları müvafiq olaraq saxlanma-sı, emal və ya ləğv edilməsi
Sosial ətraf mühit		
Estetika və mənzərələr	• tamamlanmış işlərin yerli əyani təsiri və təbii mənzərələrə müdaxilə, yaşıl-lıqların və ağacların itməsi; • tikinti vaxtı və sonra səs-küy, toz, tullantılar və s.	• işlərin diqqətli dizaynı və yerləşdirilməsi; • məhv edilmiş ağacların, sərhəd qurğularının bərpa edilməsi və s. iş ərazilərini yenidən yaşıllaşdırılması; • tikinti ərazilərində işin ehtiyatla dayandırılması və tullantıların idarə edilməsi; • eyni zamanda bax Torpaq, Havanın keyfiyyəti və Akustika
İnsan sağlamlığı	- tikinti vaxtı və sonra sağlamlıq və təhlükəsizlik riskləri, xəstələrin tikintiyə getmək imkanı, rahatlığının pozulması; - təhlükəli tikinti materiallarından, tibbi xidmətlərdən-avadanlıq, dərmanlar, tullantılar və s. və emal edilməmiş tullantılar, xüsusilə tibbi tullantılardan sağlamlığa təsirlər	- təcrübəli podratçıların təyin edilməsi, kontrakt sənədlərinə təhlükəsizlik və ekoloji tələblərin daxil edilməsi, zəiflədici tədbirlər üzrə məlumatın verilməsi, yaxşı nəzarəti, ehtiyatlı planlaşdırma və iş fəaliyyətinin qrafikləşdirilməsini, icmaların cəlb edilməsini, zərərli əraziləri hasarlamağı vurğulamaq üçün potensialın yaradılması; - işlərin diqqətli dizaynlaşdırılması və yeni ən müvafiq texnologiyanın seçimində əsaslanaraq tullantıların düzgün ləğvi, əməliyyat və istismar üzrə təlim və istismar planları
Tarixi/ Mədəni yerlər	- tarixi və təbii landşaftların zədələnməsi /deqradasiyası/ ləğvi	- tarixi və təbii landşaftların yerlərinə yaxın ərazidə işin təcili dayandırılması, aidiyyatı təşkilatlardan müvafiq təlimatların gözlənilməsi

Əlavə 6.2. Nəzarət vərəqəsi:Təhsil müəssisələri/ İcma mərkəzləri

Ekoloji komponentlər	Mümkün təsirlər	Zəiflədici tədbirlər
Fiziki ətraf mühit		
Torpağın münbit üst qatı	- tullantılardan, xüsusilə tikinti və məişət tullantılarından çirklənməsi	- qeyri-tikinti ərazilərin qorunması; -bütün tullantılar üzrə müvafiq təmizləmə, ləğvetmə və saxlama tədbirlərinin görülməsi
Torpaq	- bəndlərdə, dağ enmələrində və s. torpağın sürüşməsi; - tullantıların və digər materialların torpağa basdırılması /ekskavatorla işin təsiri	- qeyri-tikinti ərazilərin qorunması; - bütün tikinti tullantıların yerli hakimiyyət orqanlarının müəyyən etdiyi yerlərə daşınması; -torpağa təsiri minimumlaşdırmaq üçün dizayn işləri; -torpaq sürüşmələrinin riskini minimumlaşdırmaq üçün dik yerlərin və yamaclar üzrə qurğuların layihələndirilməsi, müvafiq drenaj, torpaq stabilizasiyası/yaşıllıq örtüyü-nün təmin edilməsi; - zəruri olan yerlərdə torpağın üst qatının kəsilməsi, saxlanması və tikinti başa çatdıqdan sonra bərpa edilməsi/təkrar istifadəsi; -materialların müəyyən edilmiş sahələrə gətirilməsi/aparılması
Su ehtiyatları	- məişət və heyvan tullantıları, tibbi və zərərli tullantılar, yanacaq və neft çöküntüləri da daxil olmaqla tikinti tərəfindən ehtiyatların çirkləndirilməsi	- zərərli materialların və tullantıların ehtiyatlı saxlanılması, yararlı axın suları drenaji ilə təmin edilməsi, zəruri olan halda emalı ilə təminat
Havanın keyfiyyəti	- tikinti zamanı toz və tüstülər (*daxili və/ya xarici, sovrulan tikinti materialları da daxil olmaqla*); - göstərilən xidmətlərə əsasən tikintidən sonra iylər	- toza su ilə nəzarət, əks-təqdirdə həm tikinti vaxtı, həm də sonra daxili ərazilərin ventilyasiyası
Akustik ekologiya	- tikinti işləri səbəbindən səs-küy yaranması ilə əlaqədar törənən narahatlıq	-müvafiq tikinti metodları və avadanlıqlarından istifadəsi; - narahatlığı minimallaşdırmaq üçün iş vaxtının müəyyənləşdirilməsi
Bioloji ətraf mühit		
Canlı təbiət	- canlı təbii varlıqların narahat edilmə-si, xüsusilə tullantılardan düzgün ləğv edilməməsi səbəbindən	- tullantıları müvafiq olaraq saxlanması, emal və ya ləğv edilməsi

Ekoloji komponentlər	Mümkün təsirlər	Zəiflədici tədbirlər
Fauna və flora	- tullantıların düzgün ləğv edilməməsi səbəbindən məhvolma və ya deqradasiya	- tullantıları müvafiq olaraq saxlanması, emal və ya ləğv edilməsi
Sosial ətraf mühit		
Estetika və mənzərələr	- tamamlanmış işlərin yerli əyani təsiri və təbii mənzərələrə müdaxilə, yaşıllıqların və ağacların məhvi; - tikinti vaxtı və sonra səs-küy, toz, tullantılar və s.	- işlərin diqqətli dizaynı və yerləşdiril-məsi; - məhv edilmiş ağacların, mühafizə zolağlarının bərpa edilməsi və s. iş ərazilərini yenidən yaşıllaşdırılması; - tikinti ərazilərində işin ehtiyatla dayandırılması və tullantıların idarə edilməsi; - eyni zamanda bax Torpaq, Havanın keyfiyyəti və Akustika
İnsan sağlamlığı	- tikinti vaxtı və sonra sağlamlıq və təhlükəsizlik riskləri, rahatlığının pozulması; - təhlükəli tikinti materiallarından və emal edilməmiş tullantılardan sağlamlığa təsirlər	- təcrübəli podratçıların təyin edilməsi, kontrakt sənədlərinə təhlükəsizlik və ekoloji tələblərin daxil edilməsi, zəifədici tədbirlər üzrə məlumatın verilməsi, yaxşı nəzarəti, ehtiyatlı planlaşdırma və iş fəaliyyətinin qrafikləşdirilməsini, icmaların cəlb edilməsini, zərərli əraziləri hasarlamağı vurğulamaq üçün potensialın yaradılması; -işlərin diqqətli dizaynlaşdırılması və yeni ən müvafiq texnologiyanın seçimində əsaslanaraq tullantıların düzgün ləğvi, əməliyyat və istismar üzrə təlim və istismar planları
Tarixi/ Mədəni yerlər	- tarixi və təbii landşaftların zədələnməsi /deqradasiyası/ ləğvi	- tarixi və təbii landşaftların yerlərinə yaxın ərazidə işin təcili dayandırılması, aidiyyatı təşkilatlardan müvafiq təlimatların gözlənilməsi

Əlavə 6.3. Nəzarət vərəqəsi: Su təchizatı

Ekoloji komponentlər	Mümkün təsirlər	Zəiflədici tədbirlər
Fiziki ətraf mühit		
Torpağın münbit üst qatı	- material saxlanması, nəqliyyat hərəkətinə və s. görə torpağın quruluşunun zədələnməsi; - ekskavatorla iş zamanı torpağın üst münbit qatının dağılması; - tullantıların və digər materialların torpağa basdırılması/ekskavatorla işin təsiri; - nəzarətsiz olaraq torpağın üst qatının yuyulması və çirkli su axınları səbəbindən torpağın eroziyası	- qeyri-tikinti ərazilərin qorunması, yüksək zərərli vəziyyətlər zamanı həssas ərazilərdə işlərin aparılmasından çəkinmək, müvəqqəti nəqliyyat yolları ilə müvafiq olduğu halda təminat, zədələnmiş ərazilərin bərpası; - zəruri olan yerlərdə torpağın üst qatının kəsilməsi, saxlanması və tikinti başa çatdıqdan sonra bərpa edilməsi; - torpağın stabilliyini təmin etmək üçün drenaj və digər tullantıların emalı üzrə qurğuların layihənin (*dizaynın*) hazırlanması
Torpaq	- tikinti zamanı torpağın zədələnməsi, bəndlərdə, dağ enmələrində və s. torpağın sürüşməsi; - tullantıların və digər materialların torpağa basdırılması/ekskavatorla işin təsiri	- qeyri-tikinti ərazilərin qorunması; - torpağa təsiri minimumlaşdırmaq üçün dizayn işləri; -torpaq sürüşmələrinin riskini minimumlaşdırmaq üçün dik yerlərin və yamaclar üzrə qurğuların layihələndirilməsi, müvafiq drenaj, torpaq stabilizasiyası/yaşıllıq örtüyünün təmin edilməsi; - zəruri olan yerlərdə torpağın üst qatının kəsilməsi, saxlanması və tikinti başa çatdıqdan sonra bərpa edilməsi/təkrar istifadəsi; - materialların müəyyən edilmiş sahələrə gətirilməsi/aparılması
Su ehtiyatları	- ehtiyatlarda, axın rejimlərində və s.-də dəyişikliklərə səbəb olan həddən artıq istismar, aşağı byef istifadəçilərin/digər istifadəçilərə mümkün təsiri (*əgər yeraltı sulardırsa)*	- davamlı istifadənin müəyyənləşdirilməsi (*tələb olunduğu kimi test*); - hakimiyyət orqanları və icmalarla birlikdə ehtiyatların planlaşdırılması və idarəetməsi, - işçi layihə (*diqqətli dizayn*) – mümkün olan yerdə təbii drenacın aparılması, müvafiq kanalizasiya drenacının təmin edilməsi/zərərli tullantıların sanitariya profilaktikası; -diqqətli dizayn, heyvanlara nəzarət/qo-runması, kənd təsərrüfatı, təhlükəli materiallar-yanacaq (*saxlanması da daxil olmaqla*) və s.

Ekoloji komponentlər	Mümkün təsirlər	Zəiflədici tədbirlər
Havanın keyfiyyəti	- tikinti zamanı toz və tüstülər; - axın sularının emalından yaranan təsirlər	- toza su ilə nəzarət, tikinti metodlarına, iş vaxtına, maşın surətinə nəzarət; - icma daxilində iri işləri minimumlaşdırılması; - müvafiq dizayn, əməliyyat və istismar üzrə təlim, təhlükəsizlik
Akustik ekologiya	- tikinti işlərindən, nasos stansiyalarından, əgər evlərə yaxındırsa, səs-küy yaradılması üzrə narahatlıq	-müvafiq tikinti metodları və avadanlıqlarından istifadəsi; - narahatlığı minimallaşdırmaq üçün iş vaxtının müəyyənləşdirilməsi; - yaşayış ərazilərinin arasından yolların, avtomobillərin (*xüsusilə iri yük*) sürətlərinin məhdudlaşdırılması
Bioloji ətraf mühit		
Canlı təbiət	- canlı təbiət tikinti tərəfindən törədilən narahatlıq, məs.: toz, səs-küy, qeyrimövsümi işlər, yeni işlərin pis yerləşdirilməsi, emal edilməmiş tullantıların ləğvi; - su ehtiyatları recimində dəyişikliklər	- boru kəmər və qurğuların ehtiyatlı yerləşdirilməsi, istiqaməti, dizaynı, işlərin vaxtı (*mövsümi*); - tullantılar basdırılan ərazilərinin və sahəyə yaxın olan/onun daxilində olan həssas ərazilərin qorunması üsullarının diqqətlə seçilməsi; - minimum mövsümi axın tələbləri ilə müvafiqliyin təmin edilməsi
Fauna və flora	- tikinti vaxtı və ondan sonra itkilər və ya deqradasiya, xüsusilə qeyri-mövsümi iş, ekoloji rejimlərdə dəyişikliklər və s. səbəblərdən (*bax. eyni zamanda yuxarı*)	- təsirləri minimumlaşdırmaq üçün ehtiyatlı yerləşdirmə, istiqamətləndirmə, və/ya dizayn, xüsusilə hər hansı həssas/nadir cinslər üçün; - müvafiq tikinti metodlarının seçilməsi; - sahəyə yaxın/onun daxilində həssas ərazilərin qorunması
Sosioloji ətraf mühit		
Estetika və mənzərələr	- tamamlanmış işlərin yerli əyani təsiri və təbii mənzərələrə müdaxilə, yaşıllıqların və ağacların məhvi tikinti vaxtı və sonra səs-küy, toz, tullantılar və s.	- işlərin diqqətli dizaynı və yerləşdirilməsi məhv olmuş ağacların, sərhəd qurğularının bərpa edilməsi və s. iş ərazilərini yenidən yaşıllaşdırılması; -tikinti ərazilərinin istismarının dayandırılması və tullantıların idarə edilməsi; - Bax eyni zamanda Torpaq, Havanın keyfiyyəti və Akustika hissələrinə

Ekoloji komponentlər	**Mümkün təsirlər**	**Zəiflədici tədbirlər**
İnsan sağlamlığı	- tikinti vaxtı və sonra sağlamlıq və təhlükəsizlik riskləri; - təhlükəli tikinti materiallarının tullantılarından, zərərli sulardan və düzgün təmizlənməmiş sudan yaranan xəstəliklər və sağlamlığa təsirlər	- təcrübəli podratçıların təyin edilməsi, kontrakt sənədlərinə təhlükəsizlik və ekoloji tələblərin daxil edilməsi, zəiflədici tədbirlər üzrə məlumatın verilməsi, ehtiyatlı planlaşdırma və iş fəaliyyətinin qrafikləşdirilməsini, icmaların cəlb edilməsini, zərərli əraziləri hasarlamağı vurğulamaq üçün potensialın yaradılması
Tarixi/Mədəni yerlər	- tarixi və təbii landşaftların zədələnməsi /deqradasiyası/ ləğvi	- işlərin ehtiyatlı yerləşdirilməsi/ istiqamətləndirilməsi: layihənin ehtiyatlarına/ ərazilərinə dair xüsusi tədbirlər; - tarixi və təbii landşaftların yerlərinə yaxın ərazidə işin təcili dayandırılması, aidiyyatı təşkilatlardan müvafiq təlimatların gözlənilməsi

Əlavə 6.4. Nəzarət vərəqəsi: Kənd və rayon yolları

Ekoloji komponentlər	Mümkün təsirlər	Zəiflədici tədbirlər
Fiziki ətraf mühit		
Torpağın münbit üst qatı	- material saxlanması, nəqliyyat hərəkətinə və s. görə torpağın quruluşunun zədələnməsi; - tullantıların və digər materialların torpağa basdırılması/ekskavatorla iş zamanı torpağın üst qatının dağılması; - nəzarətsiz olaraq torpağın üst qatının yuyulması səbəbindən torpağın eroziyası	- qeyri-tikinti ərazilərin qorunması, yüksək zərərli vəziyyətlər zamanı həssas ərazilərdə işlərin aparılmasından çəkinmək, müvəqqəti nəqliyyat yolları ilə müvafiq olduğu kimi təminat, zədələnmiş ərazilərin bərpası; -zəruri olan yerlərdə torpağın üst qatının kəsilməsi, saxlanması və tikinti başa çatdıqdan sonra bərpa edilməsi; - torpağın stabilliyini təmin etmək üçün drenaj və digər tullantıların emalı üzrə qurğuların dizaynını hazırlanması
Torpaq	- tikinti zamanı torpağın zədələnməsi, bəndlərdə, dağ enmələrində və s. torpağın sürüşməsi; - tullantıların və digər materialların torpağa basdırılması/ekskavatorla işin təsiri	- qeyri-tikinti ərazilərin qorunması, torpağa təsiri minimumlaşdırmaq üçün dizayn işləri; - torpaq sürüşmələrinin riskini minimumlaşdırmaq üçün dik yerlərin və yamaclar üzrə qurğuların layihələndirilməsi, müvafiq drenaj, torpaq stabilizasiyası/ yaşıllıq örtüyünün təmin edilməsi; - zəruri olan yerlərdə torpağın üst qatının kəsilməsi, saxlanması və tikinti başa çatdıqdan sonra bərpa edilməsi/təkrar istifadəsi; - materialların müəyyən edilmiş sahələrə gətirilməsi/aparılması
Su ehtiyatları	- tikinti zamanı və sonra yerüstü və yeraltı su rejiminin pozulması; - məişət və heyvan tullantıları, zərərli tullantılar, yanacaq və neft çöküntülər də daxil olmaqla tikinti tərəfindən ehtiyatların çirkləndirilməsi/zərərli edilməsi, sel riskinin artması	- mümkün olan yerdə təbii drenajın diqqətli dizaynı və istismarı, alternativ istiqamətlərin nəzərə alınması; - zərərli materialların və tullantıların ehtiyatla saxlanılması, yeraltı axın suları drenajının təmin edilməsi; - axın sürətlərinin zəiflədilməsi, lazım olarsa su toplama gölməçələrinin yarıdılması

Ekoloji komponentlər	Mümkün təsirlər	Zəiflədici tədbirlər
Havanın keyfiyyəti	- yolun üst qatı səbəbindən, tikinti zamanı və sonra toz yaranması; - tikinti zamanı nəqliyyat tüstüləri və tikintidən sonra onların mümkün artımı	- toza su ilə nəzarət; -tikinti metod və avadanlıqdarına, iş vaxtına nəzarət; - tikinti zamanı və sonra yaşayış yerləri ilə əlaqədar yerlərdə avtomobil sürətlərini məhdudlaşdırmaq
Akustik ekologiya	- tikinti zamanı və sonra tikinti işlərindən, nəqliyyat səbəbindən-sürət, kəmiyyət və nəqliyyat növünün tipindən asılı olaraq səs-küy yaranması ilə əlaqədar törənən narahatlıq	- narahatlılığı minimallaşdırmaq üçün iş vaxtına nəzarət; - müvafiq tikinti metodları və avadanlıq-larından istifadə; - müvafiq dizayn və yol işarələrindən istifadə edərək yaşayış ərazilərinin arasından yolların, avtomobillərin sürətlərinin, xüsusilə, iri yük maşınlarının sürətlərinin məhdudlaşdırılması
Bioloji ətraf mühit		
Canlı təbiət	-tikinti zamanı və sonra canlı varlıqların narahat edilməsi və ya məhvi və qorunan ərazilərin sakitliyinin pozulması	- tikililərin diqqətli yerləşdirilməsi/ istiqaməti/dizaynı (*xüsusilə yeni yollar üçün)* və/ya işlərin vaxtı (*mövsümi*); - tullantılar basdırılan ərazilərinin və sahəyə yaxın olan/onun daxilində olan həssas ərazilərin qorunması metodlarının diqqətlə seçilməsi
Fauna və flora	- tikinti vaxtı və ondan sonra itkilər və ya deqradasiya, xüsusilə qeyri-mövsümi iş, ekoloji recimlərdə dəyişikliklər və s. səbəblərdən, məs, intensiv hərəkət zamanı yolda artan ölümlər və s. səbəbindən canlı təbiətin məhvi (*eyni zamanda bax yuxarı*)	- təsirləri minimumlaşdırmaq üçün ehtiyatlı yerləşdirmə, istiqamətləndirmə, və/ya dizayn, xüsusilə hər hansı həssas/nadir cinslər üçün; - tikililərin yeri və/ya istiqaməti üçün alternativ istiqamətlərin nəzərə alınması; - müvafiq tikinti metodlarının seçilməsi; - sahəyə yaxın/onun daxilində həssas ərazilərin qorunması; -müvafiq olduğu kimi, mövsümi iş

Ekoloji komponentlər	**Mümkün təsirlər**	**Zəiflədici tədbirlər**
Sosial ətraf mühit		
Estetika və mənzərələr	- tamamlanmış işlərin yerli əyani təsiri və təbii mənzərələrə müdaxilə, yaşıllıqların və ağacların məhvi; - tikinti vaxtı və sonra səs-küy, toz, tullantılar və s.	- işlərin diqqətli dizaynı və yerləşdiril-məsi; -məhv edilmiş ağacların, mühafizə zolaqlarının bərpa edilməsi və s. iş ərazilərini yenidən yaşıllaşdırılması; - tikinti ərazilərində işin ehtiyatla dayandırılması, tikinti ərazilərin bərpası, tullantıların idarə edilməsi; - eyni zamanda bax Torpaq, Havanın keyfiyyəti və Akustika
İnsan sağlamlığı	- tikinti vaxtı və sonra sağlamlıq və təhlükəsizlik riskləri; - təhlükəli tikinti materiallarından və tullantılardan yaranan xəstəliklər və sağlamlığa təsirlər, piyada və avtomobil qəzaları; - zərərli maddələrin nəqli	-təcrübəli podratçıların təyin edilməsi, kontrakt sənədlərinə təhlükəsizlik və ekoloji tələblərin daxil edilməsi, zəiflədici tədbirlər üzrə məlumatın verilməsi, yaxşı nəzarət, ehtiyatlı planlaşdırma və iş fəaliyyətinin qrafikləşdirilməsini, icma-ların cəlb edilməsini, zərərli əraziləri hasarlamağı vurğulamaq üçün poten-sialın yaradılması; - tullantıların düzgün məhvi; -təhlükəli yerlərdə təhlükəsizlik tədbirləri, hasarlama, yol nişanları daxil olmaqla düzgün dizaynlaşdırılma; -yaşayış yerlərində təhlükəli materialların nəql edilməsinin məhdudlaşdırılması
İnsan icmaları	sosial dəyişikliklər (*yeni yollar*)	- sosial təsiri minimumlaşdırmaq üçün müvafiq dizayn (*bax ümumiyyətlə yuxarı)*
Tarixi/Mədəni yerlər	- tarixi və təbii landşaftların zədələnməsi /deqradasiyası/ ləğvi	- işlərin ehtiyatlı yerləşdirilməsi/ istiqamətləndiriməsi: layihənin tanınan ehtiyatlarına/ ərazilərinə dair xüsusi tədbirlər; - tarixi və təbii landşaftların yerlərinə yaxın ərazidə işin təcili dayandırılması, aidiyyatı təşkilatlardan müvafiq təlimatların gözlənilməsi

Əlavə 6.5. Nəzarət vərəqəsi: Kanalizasiya və drenaj sistemləri

Ekoloji komponentlər	Mümkün təsirlər	Zəiflədici tədbirlər
Fiziki ətraf mühit		
Torpağın münbit üst qatı	- material saxlanması, tikinti yolu və s. görə torpağın quruluşunun zədələnməsi; - tullantılar və digər materialların torpağa basdırılması/ekskavatorla iş zamanı münbit qatının dağılması; - nəzarətsiz olaraq torpağın üst qatının yuyulması səbəbindən torpağın eroziyası; - başlanğıc nöqtəsində çirklənmə, xüsusilə yeraltı suların mümkün çirklənməsinə gətirib çıxarma	- qeyri-tikinti ərazilərin qorunması, yüksək zərərli vəziyyətlər zamanı həssas ərazilərdə işlərin aparılmasından çəkinmək, müvəqqəti nəqliyyat yolları ilə müvafiq olduğu halda təminat, zədələnmiş ərazilərin bərpası; - zəruri olan yerlərdə torpağın üst qatının kəsilməsi, saxlanması və tikinti başa çatdıqdan sonra bərpa edilməsi; - torpağın stabilliyini təmin etmək üçün drenac və digər tullantıların emalı üzrə qurğuların dizaynını hazırlanması
Torpaq	- bəndlərdə, dağ enmələrində və s. torpağın sürüşməsi; - tullantıların və digər materialların torpağa basdırılması/ekskavatorla işin təsiri	- qeyri-tikinti ərazilərin qorunması, torpağa təsiri minimumlaşdırmaq üçün dizayn işləri; -torpaq sürüşmələrinin riskini minimumlaşdırmaq üçün dik yerlərin və yamaclar üzrə qurğuların layihələndirilməsi, müvafiq drenaj, torpaq stabilizasiyası/yaşıllıq örtüyünün təmin edilməsi; - zəruri olan yerlərdə torpağın üst qatının kəsilməsi, saxlanması və tikintidən sonra bərpa edilməsi/təkrar istifadəsi; - materialların müəyyən edilmiş sahələrə gətirilməsi/aparılması

Ekoloji komponentlər	**Mümkün təsirlər**	**Zəiflədici tədbirlər**
Su ehtiyatları	- tikinti zamanı və sonra yerüstü və yeraltı su reciminin pozulması; - məişət və heyvan tullantıları, zərərli tullantılar, yanacaq və neft çöküntülər də daxil olmaqla tikinti tərəfindən ehtiyatların çirkləndiril-məsi/zərərli edilməsi, kanalizasiya və axın suları – xüsusilə başlanğıc nöqtəsindən, əgər mövcud kollektora birləşdirilibsə; - qaydaların dəyişilməsinə gətirib çıxaran yerüstü suyun eytrofikasiyası və s.	- zərərli material və tullantıların ehtiyatlı saxlanılması, yararlı axın suları drenacı; - çirklənməni minimumlaşdırmaq üçün kanalizasiya sularının təmizlənməsi üçün müvafiq texnologiyanın seçilməsi, xüsusilə həssas yerlərdə (*məs, içməli su mənbəyinə yaxın yerdə*) və düzgün idarə və istismar edilməsi üzrə təlim; - sahələrdə müvafiq təmizləmə işlərinin aparılması və ya daha iri kanalizasiya sistemlərinə şamil edilməsi, tələb olunan normaları ödəmək üçün zəruri olan təmizləmə işinin aparılması və təlim
Havanın keyfiyyəti	- tikinti zamanı toz və tüstülər; - dezinfeksiya zamanı və quyularda təhlükəli qazlar (*əgər xlor qazıdırsa*)	- toza su ilə nəzarət; - tikinti metod və avadanlıqlarına, iş vaxtına nəzarət; - yaşayış yerləri ilə əlaqədar yerlərdə avtomobil sürətlərinin məhdudlaşdırmaq; - müvafiq dizayn, düzgün əməliyyat, monitorinq sisteminin yerində olması
Akustik ekologiya	- tikinti işlərindən, nəqliyyat səbəbindən səs-küy yaranması ilə əlaqədar törənən narahatlıq	- narahatlığı minimumlaşdırmaq üçün iş vaxtının müəyyənləşdirilməsi; - müvafiq tikinti metodları və avadanlıq-larından istifadə; - yaşayış ərazilərinin arasından yolların, avtomobillərin (*xüsusilə iri yük*) sürətlərinin məhdudlaşdırılması
Bioloji ətraf mühit		
Canlı təbiət	- tikinti zamanı və sonra (*xüsusilə su*) canlı təbii varlıqların narahat edilməsi və ya məhvi və qorunan ərazilərin sakitliyinin pozulması; - yerüstü suların eytrofikasiyası səbəbindən dəyişikliklər	- tikililərin diqqətli yerləşdirilməsi/ istiqaməti/dizaynı və /ya işlərin vaxtının müəyyənləşdirilməsi (*mövsümi*); - tullantılar basdırılan ərazilərinin və sahəyə yaxın olan/ onun daxilində olan həssas ərazilərin qorunması metodlarının diqqətlə seçilməsi

Ekoloji komponentlər	**Mümkün təsirlər**	**Zəiflədici tədbirlər**
Fauna və flora	- xüsusilə su heyvanlarının və yaşıllığın yerüstü suların eytrofikasiyası səbəbindən narahat edilməsi və ya məhvi (*suyun çirklənməsinin effekti)*	- təsirləri minimumlaşdırmaq üçün ehtiyatlı yerləşdirmə, istiqamətləndirmə, və/ya dizayn, xüsusilə hər hansı həssas/nadir cinslər üçün; - müvafiq tikinti metodlarının seçilməsi; - sahəyə yaxın/onun daxilində həssas ərazilərin qorunması; - müvafiq olduğu kimi, mövsümi iş; - axın sularının düzgün təmizlənməsi səbəbindən çirklənmənin azaldılması
Sosial ətraf mühit		
Estetika və mənzərələr	- tamamlanmış işlərin yerli əyani təsiri və təbii mənzərələ müdaxilə, yaşıllıqların və ağacların məhvi; - tikinti vaxtı və sonra səs-küy, toz, tullantılar və s.; - təmizləmə nöqtəsindən və/ya çirklənmiş su kanalından xoşagəlməz iy	- işlərin diqqətli dizaynı və yerləşdirilməsi - məhv edilmiş ağacların, mühafizə zolaqlarının bərpa edilməsi və s. iş ərazilərinin yenidən yaşıllaşdırılması; - tikinti zamanı və sonra tikinti ərazilərinin ehtiyatla istismarının dayandırılması və tikinti ərazilərinin bərpası, tullantıların məhv edilməsi, təmizləmə qurğusunun əməliyyat və istismarı və hər ikisi üzrə təlimi; - eyni zamanda bax Torpaq, Havanın keyfiyyəti və Akustika
İnsan sağlamlığı	- tikinti vaxtı və sonra sağlamlıq və təhlükəsizlik riskləri; - təhlükəli tikinti materiallarından və tullantılarından və təmizlənməmiş tullantılardan yaranan sağlamlığa təsirlər	- təcrübəli podratçıların təyin edilməsi, kontrakt sənədlərinə təhlükəsizlik və ekoloji tələblərin daxıl edilməsi, zəiflədici tədbirlər üzrə məlumatın verilməsi, yaxşı nəzarət, ehtiyatlı planlaşdırma və iş fəaliyyətinin qrafikləşdirilməsini, icmaların cəlb edilməsini, zərərli əraziləri hasarlamağı vurğulamaq üçün potensialın yaradılması; -işlərin diqqətli yerləşdirilməsi və dizaynı; - ən müvafiq texnologiyanın seçiminə əsaslanaraq tullantıların düzgün məhvi, əməliyyat və istismar üzrə təlim və istismar planları

Ekoloji komponentlər	**Mümkün təsirlər**	**Zəiflədici tədbirlər**
İnsan icmaları	- təsirlər aşağı byefdə digər icmalarla mərkəzləşə bilər	- buraxılmadan qabaq müvafiq təmizləmə prosesi; - potensial olaraq təsir göstərilən icmalarla adekvat məsləhətləşmə
Tarixi/Mədəniyyət abidələri	- tarixi və təbii landşaftların zədələnməsi /deqradasiyası/ ləğvi	- işlərin ehtiyatlı yerləşdirilməsi/ istiqamətləndirilməsi: layihənin tanınan ehtiyatlarına/ ərazilərinə dair xüsusi tədbirlər - tarixi və təbii landşaftların yerlərinə yaxın ərazidə işin təcili dayandırılması, aidiyyatı təşkilatlardan müvafiq təlimatların gözlənilməsi

Əlavə 6.6. Nəzarət vərəqəsi: sənətkarıq fəaliyyəti

Ekoloji komponentlər	Mümkün təsirlər	Zəiflədici tədbirlər
Fiziki ətraf mühit		
Torpağın münbit üst qatı	- material saxlanması, nəqliyyat hərəkətinə və s. görə torpağın quruluşunun zədələnməsi; - nəzarətsiz olaraq torpağın üst qatının xırda sənayedə istifadə olunacaq rəng və digər kimyəvi maddələrlə yuyulması ;	- bütün tullantılar üzrə müvafiq təmizləmə, ləğvetmə və saxlama tədbirlərinin görülməsi - müvafiq qaydada müvəqqəti yolun təmin olunması, zədələnmiş ərazinin bərpası;
Torpaq	-tullantıların və digər materialların torpağa basdırılması /ekskavatorla işin təsiri	bütün tikinti tullantıların yerli hakimiyyət orqanlarının müəyyən etdiyi yerlərə daşınması; - materialların müəyyən edilmiş sahələrə gətirilməsi/aparılması
Su ehtiyatları	- məişət və heyvan tullantıları, tibbi və zərərli tullantılar, yanacaq və neft çöküntüləri da daxil olmaqla tikinti tərəfindən ehtiyatların çirkləndirilməsi - Mənbənin çirklənmasi səbəbindən qrunt sularının kirlənməsi;	zərərli materialların və tullantıların ehtiyatlı saxlanılması, yararlı axın suları drenaji ilə təmin edilməsi, zəruri olan halda emalı ilə təminat
Havanın keyfiyyəti	- Layihənin icrası zamanı toz və tüstülər;	- toza su ilə nəzarət, əks-təqdirdə həm tikinti vaxtı, həm də sonra daxili ərazilərin ventilyasiyası
Akustik ekologiya	- tikinti işləri səbəbindən səs-küy yaranması ilə əlaqədar törənən narahatlıq	-müvafiq tikinti metodları və avadanlıqlarından istifadəsi; - narahatlığı minimallaşdırmaq üçün iş vaxtının müəyyənləşdirilməsi
Sosial ətraf mühit		

Estetika və mənzərələr	- tamamlanmış işlərin yerli əyani təsiri və təbii mənzərələrə müdaxilə, yaşıllıqların və ağacların məhvi; - tikinti vaxtı və sonra səs-küy, toz, tullantılar və s.	- işlərin diqqətli dizaynı və yerləşdiril-məsi; - məhv edilmiş ağacların, mühafizə zolağlarının bərpa edilməsi və s. iş ərazilərini yenidən yaşıllaşdırılması; - tikinti ərazilərində işin ehtiyatla dayandırılması və tullantıların idarə edilməsi;
İnsan sağlamlığı	- tikinti vaxtı və sonra sağlamlıq və təhlükəsizlik riskləri, rahatlığının pozulması; - təhlükəli tikinti materiallarından və emal edilməmiş tullantılardan sağlamlığa təsirlər	- təcrübəli podratçıların təyin edilməsi, kontrakt sənədlərinə təhlükəsizlik və ekoloji tələblərin daxil edilməsi, zəiflədici tədbirlər üzrə məlumatın verilməsi, yaxşı nəzarəti, ehtiyatlı planlaşdırma və iş fəaliyyətinin qrafikləşdirilməsini, icmaların cəlb edilməsini, zərərli əraziləri hasarlamağı vurğulamaq üçün potensialın yaradılması; - işlərin diqqətli dizaynlaşdırılması və yeni ən müvafiq texnologiyanın seçimində əsaslanaraq tullantıların düzgün ləğvi, əməliyyat və istismar üzrə təlim və istismar planları

Əlavə 6.7. Nəzarət vərəqəsi: Kənd təsərrüfatı fəaliyyəti

Ekoloji komponentlər	**Mümkün təsirlər**	**Zəiflədici tədbirlər**
Fiziki ətraf mühit		
Torpağın münbit üst qatı	- Bərk məişət tullantıları ilə çirklənmə, - Tikinti və daşıma işləri zamanı, saxlanc yerlərində torpağın üst qatının çirklənməsi, - şumlama, drenaj və yığım zamanı torpağın üst qatının korlanması, - nəqliyyatın hərəkəti nəticəsində torpağın üst qatının zədələnməsi, - torpaqların erroziyası, - torpağın münbitliyinin itirilməsi	- yanacaq sürtgü materiallarının torpağa düşməsinin qarşısının alınması; - gübrə və digər kimyəvi maddələrin saxlanc və istifadə qaydalarına riayət edilməsi, - işlər başa şatdıqdan sonra torpağın üst qatının bərk tullantılardan təmizlənməsi;
Torpaq	- tullantıların və digər materialların torpağa basdırılması /ekskavatorla işin təsiri	- bütün tikinti tullantıların yerli hakimiyyət orqanlarının müəyyən etdiyi yerlərə daşınması; - materialların müəyyən edilmiş sahələrə gətirilməsi/aparılması
Su ehtiyatları	- məişət və heyvan tullantıları, tibbi və zərərli tullantılar, yanacaq və neft çöküntüləri da daxil olmaqla tikinti tərəfindən ehtiyatların çirkləndirilməsi	- bütün növ tullantıların yerli hakimiyyət orqanlarının müəyyən etdiyi yerlərə daşınması; - zərərli materialların və tullantıların ehtiyatlı saxlanılması, yararlı axın suları drenaji ilə təmin edilməsi, zəruri olan halda emalı ilə təminat
Havanın keyfiyyəti	- işlərin görülməsi zamanı toz və tüstülər (*daxili və/ya xarici, sovrulan tikinti materialları da daxil olmaqla*); - göstərilən xidmətlərə əsasən kənd təsərrüfatı işlərindən sonra iylər	- kimyəvi maddələrdən istifadə qaydalarına əməl etmək, - maşın və avadanlıqdan istifadənin səmərəliliyinin artırılması, - toz maddələrin daşınması onun yayılmasının qarşısının alınması tədbirlərinin tətbiqi, - tozun üzrəinə su səpilməsi
Akustik ekologiya	- səs-küy yaranması ilə əlaqədar törənən narahatlıq	- müvafiq metod və avadanlıqlardan istifadə; - narahatlığı minimallaşdırmaq üçün iş vaxtının müəyyənləşdirilməsi

Bioloji ətraf mühit		
Canlı təbiət	• canlı təbii varlıqların narahat edilməsi, xüsusilə tullantılardan düzgün ləğv edilməməsi səbəbindən torpaqların deqradasiyası • Səth sularının çirklənməsi nəticəsində dəyişikliklər	- tullantıları müvafiq olaraq saxlanması, emal və ya ləğv edilməsi, - təbii ərazilərin çirklənməsinin qarşısının alınması
Fauna and Flora	• Səth sularının şirklənməsi nəticəsində xüsusilə suda yaşayan heyvan və binkilərin məhvi	• Təsirlərin minimallaşdırılması üçün işlərin diqqətli dizaynı və yerləşdirilməsi, xüsusilə nadir növlər üçün • Müvafiq tikinti üsulunun seçimi • Həssas ərazilərin qorunması • Çirkab sularının təmizlənməsi ilə çirklənmənin qarşısını almaq.
Sosial ətraf mühit		
Estetika və mənzərələr	- tamamlanmış işlərin yerli əyani təsiri və təbii mənzərələrə müdaxilə, yaşıllıqların və ağacların məhvi; - layihənin icrası zamanı və sonra səs-küy, toz, tullantılar və s.	- işlərin diqqətli dizaynı və yerləşdiril-məsi; - məhv edilmiş ağacların, mühafizə zolağlarının bərpa edilməsi və s. iş ərazilərini yenidən yaşıllaşdırılması; • tullantıların idarə edilməsi;
İnsan sağlamlığı	- kənd təsərrüfatı işlər vaxtı və sonra sağlamlıq və təhlükəsizlik riskləri, rahatlığının pozulması; - təhlükəli kimyəvi materiallarından və emal edilməmiş tullantılardan sağlamlığa təsirlər	- təcrübəli podratçıların təyin edilməsi, kontrakt sənədlərinə təhlükəsizlik və ekoloji tələblərin daxil edilməsi, zəiflədici tədbirlər üzrə məlumatın verilməsi, yaxşı nəzarəti, ehtiyatlı planlaşdırma və iş fəaliyyətinin qrafikləşdirilməsini, icmaların cəlb edilməsini, zərərli əraziləri hasarlamağı vurğulamaq üçün potensialın yaradılması; - işlərin diqqətli dizaynlaşdırılması və yeni ən müvafiq texnologiyanın seçimində əsaslanaraq tullantıların düzgün ləğvi, əməliyyat və istismar üzrə təlim və istismar planları

Əlavə 6.8. Nəzarət vərəqəsi: Heyvandarlıq fəaliyyəti

Ekoloji komponentlər	**Mümkün təsirlər**	**Zəiflədici tədbirlər**
Fiziki ətraf mühit		
Torpağın münbit üst qatı	• Tullantı materialları, xüsusilə tikinti və məişət tullantıları ilə çirklənmə; • Şoranlaşma, bataqlıqlaşma, pestisidlərlə kirlənmə, torpaq strukturunun korlanması, məhsuldarlığın itməsi, torpağın eroziyası	• qeyri-tikinti sahələrinin qorunması; • bütün tullantıların düzgün qaydada saxlanılması, emalı və daşınması;
Torpaq	• Sahilyanı ərazilərdə, dağ yamaclarında torpaq sürüşmələri və s.; • Torpaqda qazıntı işlərinin təsiri; • Həddindən artıq heyvan otarma nəticəsində torpağın keyfiyyətinin azalması.	• qeyri-tikinti sahələrinin qorunması; • bütün tikinti tullantılarının yerli hakimiyyət orqanlarının müəyyən etdiyi yerlərə daşınması; • torpağa az təsir edən fəaliyyətlər planlaşdırmaq; • riski minimuma endirmək üçün mailliklər və bənd qurğuları nəzərdə tutmaq, müvafiq drenaj sistemi və bitki örtüyü təmin etmək; • materialların müəyyən edilmiş sahələrə gətirilməsi/aparılması
Su ehtiyatları	• məişət və heyvan tullantıları, tibbi və zərərli tullantılar, yanacaq və neft çöküntüləri, çirkab suları, peyin və digər kənar maddələrlə su mənbələrinin çirkləndirilməsi	• zərərli materialların və tullantıların ehtiyatlı saxlanılması, çirkab suları üçün yararlı drenaj sistemi, təhlükəsiz zibil daşınması və zəruri olan halda emalı ilə təmin etmək; • heyvanları təbii su mənbələrindən uzaq tutmaq və süni hovuzlardan suvarmaq
Havanın keyfiyyəti	• İşlərin yerinə yetirilməsi zamanı toz və tüstülər (*daxili və/ya xarici, sovrulan tikinti materialları da daxil olmaqla*);	• tozun su ilə və ya digər yollarla qarşısının alınması • tikinti zamanı və tikindən sonra qapalı sahələrin havalandırılması

Akustik ekologiya	• Tikinti zamanı səs-küyün səbəb olduğu narahatlıq	• müvafiq tikinti üsulu və avadanlıqlardan istifadə; • narahatlığı minimuma endirmək üçün düzgün iş vaxtının müəyyənləşdirilməsi
Bioloji ətraf mühit		
Canlı təbiət	• Canlı təbiət varlıqların narahat edilməsi, xüsusilə tullantılardan düzgün ləğv edilməməsi səbəbindən	• tullantıların müvafiq qaydada saxlanması, emalı və ya ləğv edilməsi,
Fauna and Flora	• Tullantıların düzgün ləğv edilməməsi səbəbindən itki və ya deqradasiya	• tullantıların müvafiq qaydada saxlanması, emalı və ya ləğv edilməsi,
Sosial ətraf mühit		
Estetika və mənzərələr	• Tamamlanmış işlərin yerli vizual təsiri və təbii mənzərələrə müdaxilə, yaşıllıqların və ağacların məhvi; • Layihənin icrası zamanı və sonra səs-küy, toz, tullantılar və s.	• işlərin diqqətlə seçilməsi və layihələndirilməsi; • məhv edilmiş ağacların, mühafizə zolaqlarının bərpa edilməsi və s., iş ərazilərinin yenidən yaşıllaşdırılması; • tullantıların idarə edilməsi; • Torpağın münbit üst qatı, Torpaq, Havanın keyfiyyəti və Akustika bəndlərinə də baxım
İnsan sağlamlığı	• Layihənin icrası zamanı və sonra sağlamlıq və təhlükəsizlik riskləri, tibb tullantılarının daşınması • Zərərli tikinti materiallarının, tibb xidmətləri-avadanlıq, dərmanlar, tullantılar və ləğv edilməmiş zibillərin sağlamlığa təsiri	• Təcrübəli podratçıların təyin edilməsi; Müqavilə sənədlərinə təhlükəsizlik və ekoloji tələblərin daxil edilməsi; Zəiflədici tədbirlər üzrə məlumatın verilməsi; Təhlükəsiz iş, güclü nəzarət, işlərin diqqətli planlaşdırılması və bölgüsü, fəaliyyət və istismar fəaliyyətləri, icmaların cəlb olunması, təhlükəli ərazisnin hasarlanması • İşlərin diqqətli layihələndirilməsi • Ən uyğun texnologiyanı seçməklə tibb ləvazimatların düzgün saxlanılması, tullantıların düzgün daşınılması; • Fəaliyyət və istismar üzrə təlimlər

Tarixi/Mədəniyyət abidələri	• Kəşf olunmamış sahələrin zədələnməsi /deqradasiyası/	• tarixi yerlərə yaxın ərazidə işin təcili dayandırılması, aidiyyatı təşkilatlardan müvafiq təlimatların və razılıqların alınması

Əlavə 6.9 Nəzarət vərəqəsi: İstirahət və əyləncə məkanları

Ekoloji komponentlər	Mümkün təsirlər	Zəiflədici tədbirlər
Fiziki ətraf mühit		
Torpağın münbit üst qatı	• Tullantı materialları, xüsusilə tikinti və məişət tullantıları ilə çirklənmə;	• qeyri-tikinti sahələrinin qorunması; • bütün tullantıların düzgün qaydada saxlanılması, emalı və daşınması;
Torpaq	• Torpaqda qazıntı işlərinin təsiri	• qeyri-tikinti sahələrinin qorunması; • büstün tikinti tullantılarının yerli hakimiyyət orqanları tərəfindən müəyyən edilmiş yerlərə daşınması; • torpağa az təsir edən fəaliyyətlərin planlaşdırılması; • riski minimum endirmək üçün mailliklər və bənd qurğuları nəzərdə tutmaq, müvafiq drenaj sistemi və bitki örtüyü təmin etmək; • torpağın üst qaytının lazımi qaydada götürülməsi, saxlanılması, tikinti başa çatdıqdan sonra başqa yerə daşınması/yenidən istifadə olunması; • materialların müəyyən edilmiş sahələrə gətirilməsi/aparılması
Su ehtiyatları	• Məişət və heyvan tullantıları, tibbi və zərərli tullantılar, yanacaq və neft çöküntüləri, çirkab suları, peyin və digər kənar maddələrlə su mənbələrinin çirkləndirilməsi	• zərərli material və tullantıların ehtiyatlı saxlanılması, çirkab suları üçün yararlı drenaj sistemi, təhlükəsiz zibil daşınması və zəruri olan halda emalı ilə təmin etmək
Havanın keyfiyyəti	• İşlərin yerinə yetirilməsi zamanı toz və tüstülər (*daxili və/ya xarici, sovrulan tikinti materialları da daxil olmaqla*);	• tozun su ilə və ya digər yollarla qarşısının alınması. Tikinti zamanı və tikindən sonra qapalı sahələrin havalandırılması
Akustik ekologiya	• Tikinti zamanı səs-küyün səbəb olduğu narahatlıq	• müvafiq tikinti üsulu və avadanlıqlardan istifadə; • narahatlığı minimuma endirmək üçün düzgün iş vaxtının müəyyənləşdirilməsi
Bioloji ətraf mühit		

Ekoloji komponentlər	Mümkün təsirlər	Zəiflədici tədbirlər
Canlı təbiət	• Canlı təbiət varlıqların narahat edilməsi, xüsusilə tullantılardan düzgün ləğv edilməməsi səbəbindən	• tullantıların müvafiq qaydada saxlanması, emalı və ya ləğv edilməsi,
Fauna and Flora	• Tullantıların düzgün ləğv edilməməsi səbəbindən itki və ya deqradasiya	• tullantıların müvafiq qaydada saxlanması, emalı və ya ləğv edilməsi,
Sosial ətraf mühit		
Estetika və mənzərələr	• Tamamlanmış işlərin yerli vizual təsiri və təbii mənzərələrə müdaxilə, yaşıllıqların və ağacların məhvi; • Layihənin icrası zamanı və sonra səs-küy, toz, tullantılar və s.	• işlərin diqqətlə seçilməsi və layihələndirilməsi; • məhv edilmiş ağacların, mühafizə zolaqlarının bərpa edilməsi və s., iş ərazilərinin yenidən yaşıllaşdırılması; • tullantıların idarə edilməsi; • Torpağın münbit üst qatı, Torpaq, Havanın keyfiyyəti və Akustika bəndlərinə də baxın
İnsan sağlamlığı	• Layihənin icrası zamanı və sonra sağlamlıq və təhlükəsizlik riskləri, tibb tullantılarının daşınması • Zərərli tikinti materiallarının, tibb xidmətləri-avadanlıq, dərmanlar, tullantılar və ləğv edilməmiş zibillərin sağlamlığa təsiri	• Təcrübəli podratçıların təyin edilməsi; Müqavilə sənədlərinə təhlükəsizlik və ekoloji tələblərin daxil edilməsi; Zəiflədici tədbirlər üzrə məlumatın verilməsi; Təhlükəsiz iş, güclü nəzarət, işlərin diqqətli planlaşdırılması və bölgüsü, fəaliyyət və istismar fəaliyyətləri, icmaların cəlb olunması, təhlükəli ərazisnin hasarlanması • İşlərin diqqətli layihələndirilməsi • Ən uyğun texnologiyanı seçməklə tibb ləvazimatların düzgün saxlanılması, tullantıların düzgün daşınılması; • Fəaliyyət və istismar üzrə təlimlər
Tarixi/Mədəniyyət abidələri	• Kəşf olunmamış sahələrin zədələnməsi /deqradasiyası/	• tarixi yerlərə yaxın ərazidə işin təcili dayandırılması, aidiyyatı təşkilatlardan müvafiq təlimatların və razılıqların alınması

Əlavə 6.10. Nəzarət vərəqsi: kiçik sənaye mallarının istehsalı

Ekoloji komponentlər	**Mümkün təsirlər**	**Zəiflədici tədbirlər**
Fiziki mühit		
Torpağın münbit üst qatı	- tullantıların və digər materialların torpağa basdırılması/ekskavatorla iş zamanı torpağın üst qatının dağılması; - nəzarətsiz olaraq torpağın üst qatının yuyulması səbəbindən torpağın eroziyası	- bütün tullantılar üzrə müvafiq təmizləmə, ləğvetmə və saxlama tədbirlərinin görülməsi - qeyri- sənaye ərazilərin qorunması, yüksək zərərli vəziyyətlər zamanı həssas ərazilərdə işlərin aparılmasından çəkinmək, müvəqqəti nəqliyyat yolları ilə müvafiq olduğu halda təminat, zədələnmiş ərazilərin bərpası;;
Torpaq	- tullantıların və digər materialların torpağa basdırılması /ekskavatorla işin təsiri	bütün sənaye tullantıların yerli hakimiyyət orqanlarının müəyyən etdiyi yerlərə daşınması; - materialların müəyyən edilmiş sahələrə gətirilməsi/aparılması
Su ehtiyatları	- məişət və heyvan tullantıları, tibbi və zərərli tullantılar, yanacaq və neft çöküntüləri da daxil olmaqla sənaye tərəfindən ehtiyatların çirkləndirilməsi - yeraltı suların çirklənməsi, - kanalizasiya olmayan bölgələrdə yerüstü və yetaltı suların çirklənməsi	- zərərli materialların və tullantıların ehtiyatlı saxlanılması, yararlı axın suları drenaji ilə təmin edilməsi, zəruri olan halda emalı ilə təminat, - Kanalizasiya və su təmizləyici qurğular olmayan yerlərdə tullantı sular çalaya toplanmalı və çökdürüldükdən sönra açıq su tutarlarına axılmalıdır
Havanın keyfiyyəti	- işlərin görülməsi zamanı toz və tüstülər (*daxili və/ya xarici, sovrulan tikinti materialları da daxil olmaqla*); - göstərilən xidmətlərə əsasən işlərdən sonra iylər	- toza su ilə nəzarət, əks-təqdirdə həm işlərin görülməsi vaxtı, həm də sonra sənaye ərazilərinin ventilyasiyası
Akustik ekologiya	- işlərin görülməsi səbəbindən səs-küy yaranması ilə əlaqədar törənən narahatlıq	-müvafiq sənaye metodları və avadanlıqlarından istifadəsi; - narahatlığı minimallaşdırmaq üçün iş vaxtının müəyyənləşdirilməsi
Sosial mühit		

Estetika və mənzərələr	- tamamlanmış işlərin yerli əyani təsiri və təbii mənzərələrə müdaxilə, yaşıllıqların və ağacların məhvi; - tikinti vaxtı və sonra səs-küy, toz, tullantılar və s.	- işlərin diqqətli dizaynı və yerləşdiril-məsi; - məhv edilmiş ağacların, mühafizə zolağlarının bərpa edilməsi və s. iş ərazilərini yenidən yaşıllaşdırılması; - tikinti ərazilərində işin ehtiyatla dayandırılması və tullantıların idarə edilməsi;
İnsan sağlamlığı	- tikinti vaxtı və sonra sağlamlıq və təhlükəsizlik riskləri, rahatlığının pozulması; - təhlükəli tikinti materiallarından və emal edilməmiş tullantılardan sağlamlığa təsirlər	- təcrübəli podratçıların təyin edilməsi, kontrakt sənədlərinə təhlükəsizlik və ekoloji tələblərin daxil edilməsi, zəiflədici tədbirlər üzrə məlumatın verilməsi, yaxşı nəzarəti, ehtiyatlı planlaşdırma və iş fəaliyyətinin qrafikləşdirilməsini, icmaların cəlb edilməsini, zərərli əraziləri hasarlamağı vurğulamaq üçün potensialın yaradılması; - işlərin diqqətli dizaynlaşdırılması və yeni ən müvafiq texnologiyanın seçimində əsaslanaraq tullantıların düzgün ləğvi, əməliyyat və istismar üzrə təlim və istismar planları

Əlavə 7. İş həcmlərinin cədvəli üzrə nümunə

(*MKSİF-in podratçı təşkilatla bağladığı müqavilənin ayrılmaz hissəsidir*)

Müqavilə №

Bakı şəhəri, Nərimanov rayonu, İncəsənət universitetinin 2 №li yataqxanasının təmiri

№	İşlərin adları	Ölçü vahidi	Miqdarı	Vahidin dəyəri, min man.	Cəmi dəyəri, min man.
	A. Söküntü işləri				
1	Binanın daxilində görülən işlər				
1.1	Dam örtüyündən antenaların çıxarılması və təmizlənməsi	m^2	750		
1.2	Sanitar qovşaqlarında, mətbəxdə və pilləkən qəfəsəsində köhnə metlaxın sökülməsi	m^2	168,6		
1.3	Sanitar qovşaqlarında kafellərin sökülməsi	m^2	420		
1.4	Tavan və divar səthlərinin qaşınması	m^2	1858		
1.5	Tavan və divar suvağının sökülməsi	m^2	917		
1.6	Dəhlizlərdə taxta döşəmələrin sökülməsi	m^2	28		
1.7	Qapıların sökülməsi	ədəd	45		
1.8	Pəncərələrin sökülməsi	ədəd	23		
	B. BƏRPA İŞLƏRİ				
1	Damda görülən işlər				
1.1	Dam üstünə 3 qat şüşərüberoid qatının vurulması	m^2	750		
1.2	Sinklənmiş metal vərəqdən suqaçırıcı novların və qıfların quraşdırılması	ədəd	8		
1.3	Sinklənmiş metal vərəqdən suqaçırıcı navalçaların quraşdırılması	m	128		
1.4	Ventilyasiya bacalarının hörülməsi və suvanması	m^2	20		
1.5	Metaldan dama çıxış qapısının düzəldilməsi	kq	16		
1.6	Antenna quraşdırmaq üçün qurğuların düzəldilməsi *(layihə üzrə)*	t	0,6		
2	Bina daxilində görülən işlər				
2.1	Sanitar qovşaqlarında və əl-üz yuma otaqlarında metlax tavacıqların qoyulması	m^2	165,6		
2.2	Pilləkən meydançalarında metlax tavacıqların qoyulması	m^2	3		
2.3	Pilləkən məhəccərlərinə taxtaların vurulması	m^2	10		
2.4	Məhəccərlərin rənglənməsi	m^2	56		
2.5	Dəhlizlərdə taxta döşəmələrin vurulması	m^2	23		
2.6	Parket döşəmənin bərpası	m^2	5		
2.7	Dəhlizlərdə linoleumun döşənməsi	m^2	436,8		
2.8	Yeni suvağın vurulması	m^2	932,7		
2.9	Tavanın və divarların əhəng ilə ağardılması	m^2	853		

2.10	Divarların yağlı boya ilə rənglənməsi	m^2	917,3		
2.11	Tavan və divar səthlərin sulu emulsiya ilə rənglənməsi	m^2	736,6		
2.12	Birinci mərtəbədə hamamın divarlarının kərpicdən hörülməsi	m^2	26		
2.13	Divarlarda kaşı (*kafel)* səthlərin qoyulması	m^2	427,6		
3	Qapi və pəncərə işləri				
3.1	Yeni hazırlanan cütləşdirilmiş pəncərə blokların bağlayıcı ləvazimatları ilə birlikdə quraşdırılması, şüşələnməsi və rənglənməsi	m^2	43,2		
3.2	Yeni hazırlanan qapı blokların bağlayıcı ləvazimatları ilə birlikdə quraşdırılması və rənglənməsi	m^2	85,43		
3.3	Təmir olunan *(rənglənməklə)* qapılar	ədəd	14		
3.4	Təmir olunan *(rənglənməklə və şüşələnməklə)* cütləşdirilmiş pəncərələr	ədəd	10		
4	Binaətrafı abadlıq işləri				
4.1	Yarasız səki sahələrinin çıxarılması	m^2	80		
4.2	**İnşaat zibilinin yüklənməsi və təyin olunmuş sahəyə daşınması**	**t**	**30**		
4.3	Bina qarşısındakı səkinin beton tavacıqlarla örtülməsi	m^2	80		
4.4	Binanın yan tərəfində ehtiyat pilləkənin sökülməsi və yenidən qurulması */layihə üzrə/*	dəst	1		
4.5	**Zirzəmidən suyun çəkilərək yaxındakı kanalizasiya quyusuna ötürülməsi**	$\mathbf{m^3}$	**100**		
4.6	**Zirzəmidən zibilin təmizlənərək təyin olunmuş sahəyə aparılması**	**t**	**5**		
5	Mühəndis xətləri üzrə görülən işlər				
5.1	Elektrik təchizatı işləri */layihə üzrə/*	dəst	1		
5.2	Su təchizatı və kanalizasiya işləri */layihə üzrə/*	dəst	1		
	CƏMİ				

Qeydlər:

1. Podratçı işlərin real həcmlərini tender təklifinin verilməsindən əvvəl yerində dəqiqləşdirilməlidir;
2. **İnşaat zibili rayon icra hakimiyyəti və sanitar-gigiyena idarəsi tərəfindən müəyyən edilmiş yerə aparılmalıdır;**
3. **Podratçı mikrolayihənin icra müddəti ərzində ətraf mühitlə bağlı məsələlərə məsuliyyət daşıyır;**
4. Bütün avadanlıq və materiallar podratçı tərəfindən təmin olunmalıdır;
5. Əlavə məlumat material və işlərin xarakteristikası cədvəlində və cizgilərdə verilmişdir;
6. Ağac məlumatlarının oddan mühafizəsi və antiseptikləşdirilməsi nəzərdə tutulmalıdır;
7. Tikinti ilə bağlı əlavə razılaşdırmalar Podratçı tərəfindən həyata keçirilir;
8. Tikinti müddəti 2 (iki) aydır.

Əlavə 8. ƏMİP üzrə konsultasiyaların xülasəsi

Görüşün məqsəd/vəzifələri: İcmalara Ətraf Mühitin İdarəolunmasının Çərçivə Sənədinin təqdimatı	
Tarix: 27.11.2015 **Məkan:** Gəncə	**Tarix:** 04.12.2015 **Məkan:** Bakı

İlk müşavirə 27.11.2015 tarixində Gəncədə keçirilmişdir. Iştirakçılar Gəncə və ətraf şəhərlərdən (Mingəçevir, Yevlax, Göygöl, Ağdam, Goranboy) olmuşlar. İkinci 04.12.2015-də Bakıda keçirilmiş və iştirakçıları Bakı və Sumqayıt icmalarını təmsil etmişdi. Bu görüşün məqsədi icmalara ətraf mühitin idarə olunması planının çərçivə sənədini təqdim etmək olmuşdur.

Protokol
• Ətraf Mühitin İdarə Olunmasının Çərçivə sənədi nədir • Azərbaycan Respublikası Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinin ətraf mühitin mühafizəsi haqqında tələbləri • Dünya Bankının ətraf mühitin mühafizəsi haqqında tələbləri • Ətraf mühitə mümkün ola biləcək təsirlər və zəiflədici tədbirlər

Müzakirələrin xülasəsi	
Müzakirə olunanan mövzular	• Yerli ətraf mühitə və ya icmaya mənfi təsir göstərə biləcək təsirlər • Məcburi köçkünlər tərəfindən prioritet kimi müəyyən edilmiş lahiyələr və onların ətraf mühitə mümkün ola biləcək təsirləri • Nə üçün ətraf mühitə əhəmiyyətli dərəcədə təsiri olacaq lahiyələr maliyyələşdirilmir • İcma üzvləri tərəfindən müşahidə olunan əsas ekoloji problemlər şəhərlərdə kanalizasiya, kənd yerlərində isə drenaj sistemi ilə, su təhcizatı ilə bağlıdır • Bundan əlavə sanitar epidemioloji stansiyanın nümayəndəsi ilə su təhcizatı sisteminin necə idarə olunduğu və onların təmin etdiyi xidmətlər müzakirə olunmuşdur • Lahiyələrin icrası zamanı icma üzvləri ətraf mühitin mühafizəsi üçün hansı tədbirləri görməlidirlər
Diqqət yetirilməlidir	• Layihələrin dizayını və monitorinqi Ətraf Mhitin Təhlükəsizliyinin İdarə Olunması Planına uyğun aparılmalıdır, ƏMİP-in tələblərinə cavab verən lahiylərin icrasına təşviq edilməlidir. • Podratçılar başa düşməlidirlər ki, onların məqsədləri ətraf mühitin qorunması tədbirlərini inkişaf etdirmək və ya davamlı inkişafın təbliğini təkmilləşdirərək göstərməlidirlər ki, öz fəaliyyətlərini müxtəlif və çox zaman bir-biri ilə rəqabətdə olanları balanslaşdırmaq üçün formalaşdırırlar, ekoloji məhdudiyyətlərə qarşı maarifləndirmə lazımdır.